

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
Факультет соціології і права
Кафедра соціології**

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри
_____ П.В.Кутуєв
«__» _____ 20__ р.

**Дипломна робота
на здобуття ступеня бакалавра
з напрямку підготовки 6.030101 «Соціологія»
на тему: «Реінтеграція тимчасово окупованої території Луганської
області: перспективи та виклики»**

Виконав:
студент IV курсу, групи СА-51
Трачук Владислав Олегович _____

Керівник:
Доцент кафедри соціології, кандидат філософських наук
Пиголенко Ігор Вікторович _____

Рецензент:
Кандидат філософських наук, старший викладач
Пашов Ростислав Іванович _____

Засвідчую, що у цій дипломній роботі
немає запозичень з праць інших авторів
без відповідних посилань.
Студент (-ка) _____

Київ – 2019 року

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Факультет соціології і права

Кафедра соціології

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Напрямок підготовки – 6.030101 «Соціологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ П.В.Кутуєв

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студенту

Трачука Владислава Олеговича

1. Тема роботи «Реінтеграція тимчасово окупованої території Луганської області: перспективи та виклики», керівник роботи Пиголенко Ігор Вікторович, доцент кафедри соціології, кандидат філософських наук, затверджені наказом по університету від «25» квітня 2019 р. №1206-с

2. Термін подання студентом роботи 12.06.2019

3. Об'єкт - ситуація, що склалася на тимчасово окупованій території Луганської області.

Предмет - процес повернення та реінтеграції тимчасово окупованої території Луганської області.

4. Зміст роботи:

Розділ 1. теоретико-методологічні засади дослідження процесів реінтеграції тимчасово окупованих територій;

Розділ 2. аналіз перспективи реінтеграції тимчасово окупованої території луганської області;

Розділ 3. порівняльне дослідження думки мешканців тимчасово окупованої та підконтрольної території луганської області (метод поглибленого інтерв'ю).

5. Перелік ілюстративного матеріалу - 10 сторінок.

6. Дата видачі завдання березень 2019 р.

Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
	Визначення напрямку дослідження	Вересень 2018	
	Формування джерельної бази дослідження	Жовтень-листопад 2018	
	Складання розгорнутого плану	Грудень 2018	
	Написання вступу до роботи (визначення об'єкту, предмету, мети та завдань)	Січень 2019	
	Підготовка і написання I розділу дипломної роботи (теоретико-методологічні засади дослідження процесів реінтеграції тимчасово окупованих територій)	Лютий- березень 2019	
	Написання II розділу дипломної роботи (аналіз перспективи реінтеграції тимчасово окупованої території луганської області)	Квітень-травень 2019	
	Написання III розділу, висновків та коригування списку літератури.	Травень - червень	
	Передача дипломної роботи на кафедру	12.06.2019	

Студент

В. О. Трачук

Керівник роботи

Пиголенко І. В.

АНОТАЦІЯ

Трачук В.О. Реінтеграція тимчасово окупованої території Луганської області: перспективи та виклики. - Рукопис.

Бакалаврська дисертація на здобуття ступеня бакалавр за спеціальністю 054 «Соціологія». – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Кафедра соціології. – Київ, 2019. – 81 с., список використаних джерел з 44 найменувань.

У дисертаційній роботі розглядаються особливості можливої реінтеграції тимчасово окупованої території Луганської області внаслідок конфлікту на Донбасі. Розглянуті можливі сценарії розвитку та повернення території до України мирним шляхом. Висвітлено міжнародний досвід реінтеграції у історії та сучасному світу. За допомогою поглибленого інтерв'ю проаналізовано різницю між ВПО та мешканцями непідконтрольної України та шляхи виходу з ситуації, що склалася на сході країни.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, реінтеграція, конфлікт, війна, поглиблене інтерв'ю, держава, законодавство.

SUMMARY

Trachuk V. O. Reintegration of the temporarily occupied territory of Lugansk region: perspectives and challenges. - Manuscript.

Bachelor dissertation for bachelor`s degree in specialty 054 «Sociology». – National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute». Department of Sociology. – Kyiv, 2019. – 81 p., references – 44 items.

In the dissertation the peculiarities of the possible reintegration of the temporarily occupied territory of Lugansk region as a result of the conflict in the Donbass are considered. Possible scenarios of development and return of the territory to Ukraine by peaceful means are considered. The international experience of reintegration in the history and the modern world is highlighted. Through the in-depth interview, the difference between the IDP and the inhabitants of the uncontrolled Ukraine and the ways out of the situation in the eastern part of the country was analyzed.

Key words: internally displaced persons, reintegration, conflict, war, interview, state, legislation.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ РЕІНТЕГРАЦІЇ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ	12
1.1 Теоретико методологічні засади дослідження реінтеграції.	12
1.2. Основні поняття, щодо проблеми вивчення реінтеграція.	13
1.3. Міжнародний досвід реінтеграції невизнаних територій.	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПЕРСПЕКТИВИ РЕІНЕГРАЦІЇ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНОЇ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	29
2.1. Аналіз ситуації, що склалася тимчасово окупованій території Луганської області.	29
2.2. Сценарії щодо подальшого розвитку подій навколо тимчасово окупованої території Луганської області.	35
РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДУМКИ МЕШКАНЦІВ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНОЇ ТА ПІДКОНТРОЛЬНОЇ ТЕРИТОРІЇ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ (МЕТОДОМ ПОГЛИБЛЕНОГО ІНТЕРВ'Ю).....	44
3.1. Методологія соціологічного дослідження на тему: «Перспективи реінтеграції тимчасово окупованої території Луганської області»	44
3.2. Аналіз результатів дослідження	48
3.3 Основні висновки та рекомендації за результатами поглиблених інтерв'ю	58
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Тема реінтеграції тимчасово окупованої території Луганської області можна назвати вкрай актуальною, так як вона не просто важлива для України, а є для неї державотворчим питанням. В кінцевому підсумку від його вирішення буде залежати не тільки якою країна буде в короткостроковій перспективі, а й в довгостроковому майбутньому.

Метою є отримання найбільш реалістичних рекомендацій по реінтеграції окупованих територій. Для цього буде виконана задача наукової роботи по дослідженню широкого спектру питань пов'язаних з даною темою.

Реінтеграція тимчасово окупованої території Луганської області, як і всього Донбасу це дуже широка за своїм спектром мультикомпонентна та мультидисциплінарна проблема. Це виклик як для державної влади, так і для громадянського суспільства України мінімум на кілька десятиліть. І то це за умови деокупації української території в найближчі декілька років. У разі більш тривалого протистояння, їх реінтеграція потребуватиме набагато більшого часу.

Наведемо основні компоненти:

1. Інфраструктурний

Будівництво доріг і комунікацій. І це стосується не тільки тих, які постраждали під час конфлікту, а й створення нових. Даний фактор буде одним з найважливіших у вирішенні питання економічної реінтеграції.

2. Безпековий

Даний компонент стосується не тільки відновлення діяльності силових і правоохоронних структур України в цих районах, але широкого спектру заходів, пов'язаних з ліквідацією смертельно небезпечних наслідків бойових дій у вигляді боєприпасів і замінованих територій. І це дуже тривала робота. А наскільки - можна побачити на такому прикладі: навіть через сім десятиліть у нас знаходять бомби і снаряди Другої світової війни.

Рівень небезпеки показує хоча б такий факт, що окупанти (особливо в 2014-2015 рр.), побоюючись прориву збройних сил України, мінували не тільки поля і ліси, а навіть дачні селища і кладовища. І в такому бойовому стані більшість з них знаходиться і до цього дня.

3. Правовий

Реанімація даних територій потребує спеціальних законодавчих актів, які сприяють швидкому економічному розвитку. Наприклад, це будуть вільні економічні зони чи зони пріоритетного розвитку, що створюють більш сприятливий клімат для бізнесу. Але при цьому обов'язковими до виконання повинні бути перші два пункти. Тільки одними економічними пільгами інвестора не залучити.

Інший момент цього компоненту - права громадян (як цивільні, так і майнові), їх відновлення та відповідальність за їх порушення під час окупації.

Наприклад, так звана амністія, прописана, в тому числі і в «Мінських угодах», так чи інакше, буде застосована. Інше питання - як і на кого планує поширюватися? Це питання на даний час не має відповіді.

4.Інформаційний

Це, ймовірно, найважливіший і найскладніший з усіх компонентів, так як навіть після завершення гарячої війни, війна за погляди, отруєні російською пропагандою, триватиме дуже довго.

5. Екологічний

Цей компонент може стати одним з найбільш тривалих. Відновлення, знищених війною родючого шару ґрунту і лісів займає кілька десятиліть. А вихід на поверхню з кинутих і необслуговуваних вугільних шахт, ґрунтових токсичних вод і потрапляння їх у водозабори з питної води можуть перетворити окремі території у другий Чорнобиль. І наслідки таких техногенних катастроф буде необхідно ліквідувати протягом століть.

Необхідно враховувати той факт, що досі не існує чіткої державної законодавчої стратегії реінтеграції. Громадянське суспільство набагато активніше займається питаннями реінтеграції. Однак у нього обмежені

можливості. І вони не можуть реалізовувати самостійно великі державні проекти.

Тому тема реінтеграції тимчасово окупованої території Луганської області в першу чергу залежить від рішень, які прийматимуть законодавча і реалізовувати виконавча влада. Але існує кілька причин чому це не робиться.

Об'єктивні причини. До об'єктивних належить в першу чергу той факт, що агресор дотримується, так званої, тактики гібридної війни, яка, на переконання окупантів, не передбачає дотримання будь-яких правил, норм і навіть таких понять як честь і гідність. А як можна що-небудь планувати і вже зараз розробляти стратегії і плани діяльності української влади на звільнених територіях, коли немає чіткого уявлення на який крок, наприклад, вже завтра може піти ворог в досягненні своєї мети. А мета у нього ширша, ніж Донбас - розвал і дестабілізація всієї України.

Суб'єктивні причини. Державна влада (і в першу чергу законодавча) до цього часу не може чітко сформулювати і реалізувати навіть ті позиції України, де непередбачуваність агресора не може впливати на перспективні плани України на реінтеграцію окупованої території. Наприклад, інформаційну стратегію.

Стан наукової розробленості проблеми.

Теоретичні та методологічні питання специфіки інтеграційних і реінтеграційних процесів в сучасному світі були детально розглянуті в роботах Р. Кокса, Д. Дайнеру, І. Валлерстайна, Ф. Фукуями, Б. Бьюзена, Й. Гальтунга.

Геоекономічний зміст процесів політичної реінтеграції розкрито в працях К. Жана, П. Савона, С. Фіоре.

Теорія однополярності світу вивчає сучасні інтеграційні процеси з точки зору військової і політичної переваги США (і країн Заходу в цілому) над

усіма іншими державами або їх можливими коаліціями (З. Бжезинський, М.Олбрайт, Ч. Краутхаммер.)

Метою роботи є аналіз перспектив та можливих шляхів вирішення питання реінтеграції тимчасово окупованої території Луганської області

Завданнями роботи є:

- обґрунтувати теоретико-методологічні засади сучасних наукових досліджень процесів реінтеграції окупованих територій;
- з'ясувати роль сучасних державних інститутів у контексті реінтеграційних процесів;
- розглянути можливі варіанти виходу із ситуації, що склалася на сході України очима вимушено переміщених осіб;
- дослідити громадську думку осіб що були вимушені покинути тимчасово окуповану територію Луганської області;
- дослідити громадську думку осіб що проживають на тимчасово окупованій території Луганської області;
- проаналізувати перспективи та проблеми подальшого успішного розвитку ситуації, що склалася на сході України.

Об'єктом дослідження є ситуація, що склалася на тимчасово окупованій території Луганської області.

Предмет дослідження є процес повернення та реінтеграції тимчасово окупованої території Луганської області

Методи дослідження. . Для вирішення поставленої мети та завдань було використано ряд методів загальнонаукового та специфічно соціологічного характеру: порівняльного аналізу і синтезу. Для отримання інформації в роботі було використано один із якісних методів, – метод поглибленого інтерв'ю. Поглиблені інтерв'ю - метод отримання необхідної інформації шляхом безпосередньої цілеспрямованої бесіди в формі «питання-відповідь, що представляє собою відносно вільний діалог між дослідником і досліджуваним (досліджуваними) на певну тему, тобто метод отримання інформації на основі вербальної (словесної) комунікації.

Теоретична та практична цінність роботи. Теоретична цінність роботи полягає у аналізі та узагальненні основних підходів до проблеми реінтеграції в Україні та світі. Практична цінність дослідження полягає у виявленні громадської думки щодо шляхів реінтеграції тимчасово окупованої території Луганської області та розробки шляхів вирішення даної проблеми.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків та рекомендацій, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 66 сторінок (з них 60 основного тексту). Список використаних джерел містить 50 найменувань

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ РЕІНТЕГРАЦІЇ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

1.1 Теоретико методологічні засади дослідження реінтеграції.

Специфіка інтеграції та реінтеграції у сучасному світі розглянуті дуже детально у роботах Р. Кокса, Д. Дайнера, І. Валлерстайна, Ф. Фукуями, Б. Бьюзена, Й. Гальтунга і ін.

Геоелекономічне зміст процесів політичної інтеграції розкрито в працях К. Жана, П. Савона, С. Фіоре і т.д. В теорії А. Уткін, Т. Лоуї, Б. Барбер, Е. Мортімер розглядають питання в більшості випадків у контексті євроінтеграції, але в деяких дослідженнях наголошується на максимальному впливі на геополітичний простір світових рухів у політиці.

В області міжнародних відносин існує ряд теоретичних концепцій, які розглядають необхідність подолання «структурної анархії» дезінтеграційних процесів, існуючих в сучасному світі. Основними теоріями політичної реінтеграції є концепції зіткнення цивілізацій, глобалізації, однополярного світу, неореалізму і неоінституціоналізма.

Теорія однополярності світу вивчає сучасні інтеграційні процеси з точки зору переважної військового і політичного переваги США (і країн Заходу в цілому) над усіма іншими державами або їх можливими коаліціями (З. Бжезинський, М. Олбрайт, Ч. Краутхаммер). Реальність міжнародних відносин показує недостатність цього підходу, оскільки лідерство США аж ніяк не має на увазі здатність американської еліти адекватно реагувати на актуальні виклики світової безпеки і справлятися з ними, в тому числі і на Донбасі.

Теорії неореалізму виходять із припущення, що, незважаючи на всі процеси політичної інтеграції, роль національних держав і, як наслідок, моделі силової політики буде як і раніше залишатися значимою, навіть якщо

«конфлікт між великими державами розіграється швидше на економічному, а не на військовій ниві дій».

1.2. Основні поняття, щодо проблеми вивчення реінтеграція.

Для формування потенційних дій в рамках реінтеграції непідконтрольною частині Луганської області і перспектив у цій роботі необхідно вивчити передумови події.

Події в Луганській області складно назвати окупацією в класичній формі. Тому те, що було ініційовано РФ навесні 2014 року і триває до цього дня називають «гібридною війною» проти України.

«Реінтеграція — поновлення особи у громадянстві у разі його втрати або попереднього виходу з громадянства.» (Явір, 2017)

Однак в контексті даного дослідження поняття реінтеграції має більш широкий спектр заходів. Йдеться не про одну людину або декількох, а про населення великих територій, що потрапили під окупацію.

«Воєнна окупація - тимчасове зайняття збройними силами сторони, що воює, у збройному конфлікті міжнародного характеру частини або всієї території супротивника на період ведення воєнних дій.» (Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України, 2017)

Тому про початок процесу реінтеграції, можна говорити тільки після деокупації, захоплених агресором територій.

«Зараз в Луганській області Україна не контролює територію у 24 тис. км» кв. (України, 2018)

“Чисельність населення окремих районів Луганської області, які потрапили під окупацію за даними Державної служби статистики України на 1 січня 2017 року складала майже півтора мільйона жителів”, (Чисельність наявного населення України, 2017)

“а близько 450 тисяч громадян України залишили цю територію і стали переселенцями, виїхавши як на підконтрольну територію країни, так і в інші держави.” (Міністерство Соціальної Політики України, 2016)

“Всього ж на території всієї луганської області до моменту конфлікту мешкало понад 2,5 мільйонів чоловік.” (Всеукраїнський перепис населення, 2001)

В рамках підготовки процесі реінтеграції керівництвом країни було прийнято ряд основоположних на даний момент законодавчих актів:

- Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей (Закон України "Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей", 2014)
- Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях **(Закон України "Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях", 2018)**

Вони стали підсумком компромісів як всередині країни, так і на міжнародному рівні, в першу чергу в ході переговорів в Нормандському форматі і досягнутих угод в Мінську восени 2014 і взимку 2015 років.

“Гібридна війна є комбінацією традиційних та нетрадиційних методів ведення війни, які включають використання сил спеціального призначення, нерегулярних збройних формувань, підтримку внутрішніх заворушень та сепаратистських рухів, інформаційну війну та пропаганду, дипломатичні заходи, кібератаки, економічний тиск. Розглядаються передумови для початку країною— агресором гібридної війни.” (Котенко, 2017)

“Однак, використовуючи таку методологію, агресор фактично стає терористичною організацією, яка прагнучі розширити свої ідеологічні впливи через географічні кордони в регіони, де центральний уряд слабкий, а

внутрішні сили безпеки недостатні, щоб протистояти проникненню терористів.” (Bond, 2015) До речі, так як Україна на той момент зіткнулася з діями саме терористичних формувань керівництвом країни була розпочата саме антитерористична операція (АТО).

На початковому етапі гібридної війни для досягнення своїх цілей центр ваги агресора є ідеологічним, а не кінетичним, тобто без активного використання силового сценарію. На превеликий жаль, багаторічна інформаційна війна, яка велася задовго до 2014 року, який прийнято вважати початком окупації. Це дозволило підготувати ґрунт для формування сепаратистських настроїв в місцевих громадах. У початку 2014 року після Революції Гідності, втечі президента Віктора Януковича, анексії Криму, розбалансована центральна влада країни не змогла протистояти силам «антимайдану», які стали прикриттям для російських емісарів. Саме через них стали надходити в Луганську область фінанси та зброя, давши можливість сепаратистам взяти під свій контроль ключові структури влади і правоохоронні органи. Це дозволило терористам провести, так званий «референдум про самовизначення» і проголосити квазідержаву «ЛНР».

Але плани окупувати Донбас за «кримським сценарієм» без силового протистояння агресору не вдалося. Діями української армії і добровольчих батальйонів було звільнено більшу частину території, яку на той момент контролювали сепаратисти. Це змусило РФ перейти у відкриту фазу протистояння і ввести регулярні військові підрозділи і зупинити наступ українських військових.

Паралельно йшли дипломатичні зусилля врегулювати конфлікт. Найвідоміший формат зустрічей - це «Нормандський формат, куди увійшли група керівників чотирьох країн: федеральний Канцлер Німеччини Ангела Меркель, Президент Франції Франсуа Олланд, Петро Порошенко Президент України і президент Російської федерації Володимир Путін. “Початок «нормандського формату» було покладено на зустрічі глав Німеччини, Франції, Росії та України 6 червня 2014 року в Шато-де-Бенувіль в

Нормандії» (Франція) під час святкування 70-ї річниці висадки союзників (1944).» (Шкляр, 2015) Але через категоричного заперечення Росії своєї участі в конфлікті на території Донбасу ці дипломатичні контакти не приносили успіху.

Однак великі втрати з обох сторін в ході серйозних бойових зіткнень в кінці серпня і початку вересня 2014 року змусили керівництво Росії сісти за стіл переговорів. «У підсумку 5 вересня 2014 року в Мінську було підписано угоду про тимчасове перемир'я. В розробці та підписанні мирної угоди брали участь, Другий Президент України Леонід Кучма, посол Росії в Україні Михайло Зурабов, представник Організації по безпеці і співробітництву в Європі ОБСЄ Посол Гайді Тальявіні». (ОБСЄ, 2016)

Крім цього свій підпис під документом поставили тодішні ватажки донецьких і луганських сепаратистів Олександр Захарченко та Ігор Плотницький. Однак їх підписи під протоколом стоять як автографи приватних осіб. Тому що документ не передбачає будь-якого визнання Донецької і Луганської «народних республік».

У цій домовленості всього дванадцять пунктів:

1. «Забезпечити негайне двостороннє припинення застосування зброї.
2. Забезпечити моніторинг та верифікацію з боку ОБСЄ режиму незастосування зброї.
3. Здійснити децентралізацію влади, зокрема через ухвалення Закону України «Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» (Закон про особливий статус).
4. Забезпечити постійний моніторинг на російсько-українському державному кордоні та верифікацію з боку ОБСЄ зі створенням зони безпеки в прикордонних районах України та Російської Федерації.
5. Негайно звільнити всіх заручників і незаконно утримуваних осіб.

6. Ухвалити закон про недопущення переслідування і покарання осіб у зв'язку з подіями, які відбулися в окремих районах Донецької та Луганської областей України.

7. Продовжити інклюзивний загальнонаціональний діалог.

8. Вжити заходів для поліпшення гуманітарної ситуації на Донбасі.

9. Забезпечити проведення дострокових місцевих виборів відповідно до Закону України «Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» (Закон про особливий статус).

10. Вивести незаконні збройні формування, військову техніку, а також бойовиків і найманців з території України.

11. Ухвалити програму економічного відродження Донбасу і відновлення життєдіяльності регіону.

12. Надати гарантії особистої безпеки для учасників консультацій.

Так, це була не дуже вигідна для України угода, однак фактично це був перший документ, який можна розглядати як початок над роботою по деокупації і реінтеграції непідконтрольних територій.

Україна взяла на себе і виконала серйозне і непопулярне всередині самої країни зобов'язання - прийняти Закон «Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» (ОБСЕ, 2014)

“Встановити, що відповідно до статті 10 Закону України "Про створення необхідних умов для мирного врегулювання ситуації в окремих районах Донецької та Луганської областей" особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей набирає чинності виключно після виконання всіх умов, викладених у статті 10 названого Закону, зокрема у частині, що стосується виведення всіх незаконних збройних формувань, їх військової техніки, а також бойовиків та найманців з території України”, - йдеться у документі.

Інші статті цього закону, згідно з прикінцевими положеннями, діють "з дня набуття повноважень органами місцевого самоврядування в окремих районах Донецької і Луганської областей, обраними на позачергових виборах, проведених відповідно до Конституції України, цього та інших законів України". (Закон України "Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей", 2014)

Але РФ досі так і не виконала своїх зобов'язань зі свого боку, тому цей документ так і залишається недієздатним.

Черговий виток військового протистояння стався в кінці 2014 і початку 2015 років. І знову серйозні втрати Росії змусили президента Путіна сісти за стіл переговорів в «нормандському форматі», де були розроблені другі «Мінські угоди».

З рекомендованого ОБСЄ комплексу заходів щодо виконання Мінських угод:

“1. Негайне і всеосяжне припинення вогню в окремих районах Донецької та Луганської областей України і його суворе виконання починаючи з 00 год. 00 хв (київський час) 15 лютого 2015 року.

2. Відведення всього важкого озброєння обома сторонами на рівні відстані з метою створення зони безпеки шириною мінімум 50 км один від одного для артилерійських систем калібром 100 мм і більше, зони безпеки шириною 70 км для РСЗВ і шириною 140 км для РСЗВ "Торнадо-С", "Ураган", "Смерч" і тактичних ракетних систем "Точка" ("Точка У"):

- Для українських військ: від фактичної лінії зіткнення;
- Для збройних формувань окремих районів Донецької та Луганської областей України: від лінії зіткнення згідно з Мінським меморандумом від 19 вересня 2014 року.

Відведення вище переліченого важкого озброєння має розпочатися не пізніше другого дня після припинення вогню і завершитися протягом 14 днів. Цьому процесу сприятиме ОБСЄ за підтримки Тристоронньої контактної групи.

3. Забезпечити ефективний моніторинг і верифікацію режиму припинення вогню та відведення важкого озброєння з боку ОБСЄ з першого дня відводу, із застосуванням всіх необхідних технічних засобів, включаючи супутники, БПЛА, радіолокаційні системи та ін.

4. У перший день після відводу почати діалог про модальності проведення місцевих виборів відповідно до українського законодавства і Закону України "Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей", а також про майбутній режим цих районів на підставі зазначеного закону. Негайно, не пізніше 30 днів з дати підписання даного документа, прийняти постанову Верховної Ради України із зазначенням території, на яку поширюється особливий режим відповідно до Закону України "Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей" на основі лінії, встановленої в Мінському меморандумі від 19 вересня 2014 року.

5. Забезпечити помилування і амністію шляхом введення в силу закону, що забороняє переслідування і покарання осіб у зв'язку з подіями, що мали місце в окремих районах Донецької та Луганської областей України.

6. Забезпечити звільнення і обмін всіх заручників і незаконно утримуваних осіб на основі принципу "всіх на всіх". Цей процес має бути завершений найпізніше на п'ятий день після відводу.

7. Забезпечити безпечний доступ, доставку, зберігання і розподіл гуманітарної допомоги нужденним на основі міжнародного механізму.

8. Визначення модальностей повного відновлення соціально-економічних зв'язків, включаючи соціальні перекази, такі як виплата пенсій та інші виплати (надходження і доходи, своєчасна оплата всіх комунальних рахунків, відновлення оподаткування в рамках правового поля України). У цих цілях Україна відновить управління сегментом своєї банківської системи в районах, де є конфлікт, і, можливо, буде створений міжнародний механізм для полегшення таких переказів.

9. Відновлення повного контролю над державним кордоном з боку уряду України у всій зоні конфлікту, яке має розпочатися в перший день після місцевих виборів і завершитися після всеосяжного політичного врегулювання (місцеві вибори в окремих районах Донецької та Луганської областей на підставі Закону України та конституційна реформа) до кінця 2015 року за умови виконання пункту 11 - в консультаціях і за погодженням з представниками окремих районів Донецької та Луганської областей в рамках Тристоронньої контактної групи.

10. Виведення всіх іноземних збройних формувань, військової техніки, а також найманців з території України під спостереженням ОБСЄ. Роззброєння всіх незаконних груп.

11. Проведення конституційної реформи в Україні з набуттям чинності до кінця 2015 року нової Конституції, яка передбачає ключовим елементом децентралізацію (з урахуванням особливостей окремих районів Донецької та Луганської областей, узгоджених з представниками цих районів), а також прийняття постійного законодавства про особливий статус окремих районів Донецької та Луганської областей відповідно до заходів, зазначеними в примітці, до кінця 2015 року. (Див. примітку)

12. На підставі Закону України "Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей" питання, що стосуються місцевих виборів, будуть обговорюватися і узгоджуватися з представниками окремих районів Донецької та Луганської областей в рамках Тристоронньої контактної групи. Вибори будуть проведені з дотриманням відповідних стандартів ОБСЄ при моніторингу з боку БДПЛ ОБСЄ.

13. Інтенсифікувати діяльність Тристоронньої контактної групи, у тому числі шляхом створення робочих груп щодо виконання відповідних аспектів Мінських угод. Вони будуть відображати склад Тристоронньої контактної групи.

Примітка: Такі заходи відповідно до Закону "Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей" включають наступне:

- Звільнення від покарання, переслідування і дискримінації осіб, пов'язаних з подіями, що мали місце в окремих районах Донецької та Луганської областей;

- Право на мовне самовизначення;

- Участь органів місцевого самоврядування у призначенні голів органів прокуратури та судів в окремих районах Донецької та Луганської областей;

- Можливість для центральних органів виконавчої влади укладати з відповідними органами місцевого самоврядування угоди щодо економічного, соціального та культурного розвитку окремих районів Донецької та Луганської областей;

- Держава надає підтримку соціально-економічного розвитку окремим районам Донецької та Луганської областей; - Сприяння з боку центральних органів влади транскордонного співробітництва в окремих районах Донецької та Луганської областей з регіонами Російської Федерації;

- Створення загонів народної міліції за рішенням місцевих рад з метою підтримання громадського порядку в окремих районах Донецької та Луганської областей; - Повноваження депутатів місцевих рад та посадових осіб, обраних на дострокових виборах, призначених Верховною Радою України цим законом, не можуть бути достроково припинені.” (ОБСЄ, 2015)
Під документом стоять підписи учасників контактної групи, що і під першою угодою, в тому числі і представники сепаратистів як приватних осіб.

Ця угода так само не ідеальна, але з позиції компромісного дипломатичного підходу на даний момент йому немає іншої альтернативи. Тому всі наступні рішення відштовхуються саме від цього документу.

1.3. Міжнародний досвід реінтеграції невизнаних територій.

Питання реінтеграції невизнаних держав актуальне в усьому світі. В даний час на планеті існує понад п'ять сотень сепаратистських рухів, які займають більше 14 мільйонів квадратних кілометрів територій, а це майже 10 відсотків усієї земної суші, на якій живе майже 224 мільйони чоловік.

Ці територіальні формування проголосили себе самостійними державами. За фактом же вони продовжують залишатися частково визнаними країнами (наприклад, Турецька Республіка Північного Кіпру, Республіка Косово, Республіка Абхазія і Республіка Південна Осетія ...) або невизнаними (наприклад, «Нагірно-Карабахська Республіка», Придністровська Молдавська Республіка і Сомаліленд не визнає ні одним державою-членом ООН). (Geldenhuys, 2009) До останніх також відноситься і квазідержава «ЛНР».

Однак гаряча фаза військових дій відбувається на території тільки 27 сепаратистських «держав». Всі інші в даний час знаходяться в стані «заморожених» конфліктів.

ІТАЛІЯ

«Південний Тіроль (Автономна провінція Больцано-Боцен)»

“У 1919 році, після Першої світової війни, Південний Тіроль за Сен-Жерменським мирним договором був приєднаний до Італії. До цього він входив до складу Австрії. На той момент 86% місцевих жителів говорили німецькою мовою. Союз фашистської Італії та нацистської Німеччини поставив німецькомовне населення на грань зникнення. Їм пропонувалося або покинути батьківщину і переселитися в Третій рейх, або залишитися і піддатися Італьянізація і асиміляції. В результаті після 1938 року 78 тисяч жителів покинули регіон.” (Provincia autonoma di Bolzano, 2008)

“Особливо гостро конфлікт розгорівся в період між 1956 і 1988 рр. За цей час сепаратисти Південного Тіролю провели понад 360 терористичних

атак, жертвами яких стали десятки людей, значних руйнувань отримала інфраструктура Італії.” (Бортник, 2016)

Протистояння тривало до 1992 року, а юридично було закінчено в 2001 році отриманням розширеного конституційного автономного статусу в складі Італії, який надав максимальне розширення прав місцевого самоврядування.

Виконавча влада представлена президентом і Кабінетом міністрів. Законодавчою владою в регіоні наділений місцевий парламент, який приймає нормативні акти в рамках своїх повноважень в питаннях місцевої економіки і гуманітарній сфері. Крім цього на території діють і органи місцевого самоврядування в особі муніципалітетів.

Больцано отримує майже всі доходи від податків, які збирають в Південному Тіролі.

В регіоні німецьку мову рівноправний з італійським і визнаний офіційним. Він може повноправно застосовуватися в адміністративно, кримінально-правової, судової, правоохоронної та навіть законодавчої сферах.

Слід нагадати і те, що склад уряду Південного Тіролю, місцевих органів самоврядування, а так же поліції повинен відповідати чисельної пропорції мовних груп.

ІСПАНІЯ

«Країна Басків» («Еускаді»)

“Країна Басків - Автономне Спільнота Країна Басків є частиною однойменного історичного регіону, де проживає більше двох мільйонів людей.” (Європейська комісія, 2007)

“У «Країні Басків» рух сепаратистів розгорталося на основі культурних відмінностей, ускладненою непродуктивною політикою Іспанії і проблемами в економіці.” (Бортник, 2016)

По завершенню Другої світової війни тут була створена підпільна націоналістична організація «ЕТА» («Країна басків і свобода»). Надалі вона перетворилася в терористичну організацію, яка силовими методами

намагалася домогтися відділення території від Іспанії та створення самостійної держави басків. «ЕТА» вела партизанську війну, проводила теракти, в результаті яких загинуло близько тисячі чоловік.

Після багаторічних переговорів з «ЕТА» в 1978-му, уряд Іспанії в Конституції країни був закріплений автономний статус області Країни Басків і надала право мати власний представницький законодавчий орган, правоохоронні структури, фіскальні структури, систему утворення. Баскська мова була визнана як національний (фактично офіційний в регіоні).

Баскської націоналістичної партії були прощені всі їхні антиурядові і сепаратистські дії.

У підсумку на даний регіон ця територія стала одним з найбільш економічно розвинених в Іспанії. ВВП в перерахунку на душу населення практично на 35% перевищує середній по країні показник.

На сьогоднішній день в іспанському парламенті баски мають п'ять своїх представників.

БРИТАНІЯ - ІРЛАНДІЯ

Північна Ірландія (Ольстер)

Тут живе близько 500 тис. мешканців острова Ірландія - ірландців-католиків доходить до одного млн англо-ірландців і шотландо-ірландців. Більшість - протестанти, які є корінними англічанами з культури і традицій. Вони прихильники які є шанувальниками конституційних зв'язків з британською короною. Решта постійних мешканців Північної Ірландії є католицьким і ірландським по культурі та історії. Вони виступає за союз з Ірландської Республікою. Так, в Північній Ірландії історично сформувалися три групи населення, що між собою по релігії і культурі мають відмінності. І саме ці відмінності стали основою для тривалого конфлікту, кожену сторону якого підтримували дві держави в особі Ірландії і Великобританії, які вважали цю територію історично своєю. (Афанасьєв, 1907)

У 1921 році Ірландія отримала незалежність від Сполученого Королівства. Однак Ольстер виявився розділеним між Ірландією і Великою Британією.

“Боротьба Ольстера сепаратистів «Ірландської республіканської армією» (ІРА) за від'єднання від Сполученого Королівства і входження до складу Ірландії тривала понад вісім десятиліть. І велася вона терористичними методами атаками на військові і цивільні об'єкти, підривами бомб в публічних місцях. В результаті жертвами стали понад три тисячі чоловік, більшість з яких були цивільні особи.” (Бортник, 2016)

“У відповідь уряд Великобританії застосовувала силовий метод вирішення конфлікту. Однак в початку 90-х роках в Лондоні зрозуміли, що військовим чином завершити протистояння неможливо. У підсумку в 1998 році було підписано так зване «Белфастські угоду» («Угода страсної п'ятниці»)." (Cane & Conaghan, 1998)

Основними пунктами домовленості стало те, що:

- Північна Ірландія залишалася частиною Великобританії, а Ірландська Республіка відмовлялася від територіальних претензій;
- було вирішено утворити Північно-ірландську асамблею (парламент, що обирається) і Виконавчий комітет (уряд з представників католиків і протестантів);
- створення спеціального органу міжірландського співпраці (між Ірландією і Північною Ірландією);
- роззброєння та амністія північноірландських збройних угруповань (з обох сторін) протягом двох років в обмін на звільнення з в'язниць раніше захоплених їх членів, а радикали і сепаратисти були включені в офіційну політичну систему
- реформа поліції.

БОСНІЯ І ГЕРЦОГОВИНА

Відцентрові процеси колишньої Югославії стали найбільшою гуманітарною і військовою катастрофою в Європі останнього 30-летконца ХХ-го століття.

Однією з найбільш складних сторінок підсумкового політичного врегулювання в колишній Югославії стало питання Боснії і Герцеговини.

До конфлікту населення Боснії і Герцеговини становило понад чотирьох мільйонів чоловік. 44% представляли боснійці-мусульмани (переважно етнічні серби), 31% - православні серби, 17% - католики хорвати, турки, албанці, угорці, словаки ...

Спалахнула війни між трьома основними етнічними і релігійними групами активно підтримувалася сусідніми Сербією і Хорватією. У підсумку до трьохсот тисяч чоловік стали її жертвами, півмільйона отримали поранення, більше половина населення стали біженцями. Країна розпалася на кілька частково визнаних територій.

“Понад двадцять раундів мирних переговорів були безуспішними, а бойові дії тривали, поки 21 листопада 1995 року за найсильнішим міжнародним тиском на військовій базі в Дейтоні (США) лідери сербів, мусульман і хорватів не підписали мирну угоду і взаємної реінтеграції і створенні спільної держави - Боснії і Герцеговини. «Дейтонських угод» Передбачалося, що держава Боснія і Герцеговина має складатися з двох частин - Федерації Боснії і Герцеговини і Республіки Сербської. Сербі отримали 49% території, боснійці й хорвати - 51%.” (Clinton, 2009) Фактично сторони погодилися на зовнішнє управління. “Військова безпека була забезпечена великим контингентом НАТО в складі понад 60 тисяч військовослужбовців, а всі поліцейські сили Боснії і Герцеговини підкорилися Комісару Міжнародних сил спеціального реагування ООН, вибори проводяться під контролем ОБСЄ, банківська система відтворювалася МВФ, питання прав людини і арбітражу контролюються органами з домінуванням або залученням іноземних фахівців. Однак на даний момент держава практично повністю самостійно веде свою внутрішню

і зовнішню політику. У підсумку в 2016 році країна подала заявку на вступ до Європейського союзу. А в 2010 році Боснія і Герцеговина отримала план дій щодо вступу в НАТО.” (Пономарева, 2011) Однак є одна особливість - Округ Брчко. “Площа округу становить 493 квадратних кілометрів. Чисельність населення за переписом 2013 року склала майже 100 тисяч осіб. З них близько 40% - серби, 39% - боснійці і 20% - хорвати. Де-факто область донині перебуває під міжнародним управлінням навколо міста Брчко на північному сході Боснії і Герцеговини. Де-юре округ є частиною як Республіки Сербської, так і Федерації Боснії і Герцеговини, проте останніми не контролюється. Самоврядування як таке відсутнє, хоча формально існують мер і окружна асамблея. Справжня ж влада зосереджена в руках керівника округу, який призначається Верховним представником (посада, створена для виконання Дейтонської мирної угоди в 1995 році. Так з вересня 2015 року ним є американський дипломат Брюс Бертон.” (European Union External Action, 2016)

Дійсно, на цих територіях і вдалося досягти відносного завершення протистояння, однак треба врахувати, що вони не мають ідеальної формули вирішення конфлікту. У кожному конкретному випадку присутні багато індивідуальних особливостей. Необхідно відзначити, що в світі не існує ідеальної формули або рецепта, який можна було б використовувати і в найкоротші терміни завершити протистояння. Тим більше, що навіть в цих успішних випадках врегулювання протистояння може бути крихким і нестабільним. І відновлення конфлікту може статися з різних причин, які навіть на пряму не пов'язані з неврегульованим конфліктом.

Яскравий приклад - Північна Ірландія. Після Брекзита Великобританія повинна буде вийти з Єдиного міграційного простору Європейського Союзу, а Ірландія залишається. Тому між Ірландією і Північною Ірландією повинна буде з'явитися межа кордону і паспортний контроль. Але це суперечить одному з пунктів «Белфастської угоди», які передбачали прозорість

кордонів. Тому місцеві політики же відкрито заявляють про можливе серйозну кризу у взаємини.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПЕРСПЕКТИВИ РЕІНЕГРАЦІЇ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНОЇ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Аналіз ситуації, що склалася тимчасово окупованій території Луганської області.

“У результаті агресії Росії проти України, діяльності створених нею незаконних збройних формувань, бойовиків і найманців окремі райони Донецької та Луганської областей опинилися окупованими. Під контроль окупаційних сил потрапило близько 14,6 тис. км² території України, що складає 27,4% загальної площі Донецької й Луганської областей.” (за заг. ред. В. П. Горбуліна, О. С. Власюка, Е. М. Лібанової, О. М. Ляшенко, 2015)

“За час конфлікту загинуло понад 8 тис. українців, з яких близько 6 тис. мирні мешканці. Понад 1,5 млн жителів Донбасу були змушені залишити свої оселі та переїхати до інших безпечних регіонів України (Виступ Президента України на загальних дебатах 70-ї сесії Генеральної Асамблеї Організації Об’єднаних Націй.” (Офіційне інтернет-представництво Президента України, 2015)

“Під час неоголошеної війни Україна втратила щонайменше 20% економічного потенціалу. Майже половина якого розташовувалося на території окупованої частини Луганської області.” (Яценюк, 2014)

Унаслідок бойових дій в Луганській області велика кількість об’єктів транспортної інфраструктури зазнала пошкоджень і руйнувань. За даними Укрзалізниці, в районі проведення ООС залишаються пошкодженими понад 1610 об’єктів залізничної інфраструктури, на відновлення яких, за попередніми підрахунками, необхідно витратити близько 860 млн грн. Через руйнування залізничної інфраструктури на Донбасі паралізовано роботу таких крупних залізничних вузлів, які забезпечували транспортне сполучення Луганській області іншими регіонами України.

“У районі проведення бойових дій на сході країни зазнали руйнувань

понад 1700 км автодоріг загального користування, зокрема 820,7 км у Луганській. Повністю знищено аеропорт «Луганськ».

Більша частина руйнувань на Донбасі припадає на житлові будинки та системи енерго-, водо-, теплопостачання. Втрати від руйнування інфраструктури оцінюються в діапазоні від 21,6 млн “В рамках реінтеграції окупованій частині Луганської області рішення інфраструктурної компоненти буде одним з першорядних, так як якщо протягом п'яти років місцеві жителі будуть в прямому сенсі відрізані від всієї України і їм не буде де жити, що не дає регіону в повноцінного життя країни.

Однак відновлення інфраструктури буде неможливим без забезпечення безпеки не тільки місцевих жителів, а й ремонтників і будівельників. З початку 2014 року на території Луганської області знешкодили понад 373 тисяч вибухонебезпечних предметів. Від мін на Донбасі за час війни загинуло майже півтисячі людей, в тому числі, 21 дитина, близько двох тисяч – постраждало, серед яких більше сотні дітей” (ОБСЕ, 2018)

І це тільки дані з підконтрольних Україні районах. А скільки небезпечних боєприпасів закопано в землі на території, яку контролюють сепаратисти сказати складно. Можна припустити, що ці цифр будуть гараздо більші. Справа в тому що Україна підписала Оттавську конвенцію про заборону протипіхотних мін у лютому 1999 року у Нью-Йорку. Ратифікація договору Верховною Радою відбулася 18 травня 2005 року. А Росія не є таким підписантом, тому застосовує всі види протитанкових і протипіхотних мін. також міжнародні конвенції забороняють встановлювати міни, у яких немає пристрою самоліквідації. Однак Росія це робить - позбавляється в Україні від вибухових пристроїв, щоб не робити це на своїй території, а на окупованій.

Тому на даний момент Україна входить в «п'ятірку» сорока країн разом з Афганістаном, Іраком, Сирією і Сомалі, де проблема мін стоїть особливо гостро. Тому можна припустити, що ці цифри будуть тільки рости.

“На думку експертів, орієнтуватися на дані, що існують на

сьогоднішній день, розмінування території Луганської області після повного припинення бойових дій може тривати від 10 до 20 років.” (ОБСЄ, 2016)

“У грудні 2018 року Верховна Рада прийняла Закон про протимінну діяльність в Україні” (Проект Закону про протимінну діяльність в Україні, 2018)

“Документом визначаються вимоги до фахівців у сфері протимінної діяльності та розмінування і їх обов'язки, джерела фінансування протимінної діяльності, перелік об'єктів та суб'єктів протимінної діяльності, порядок їх створення, організаційні та процедурні основи діяльності.” (Закон України "Про протимінну діяльність в Україні", 2019)

З метою створення належних умов для реалізації громадянами своїх прав та свобод Україною прийнято низку законодавчих актів щодо врегулювання окремих питань, пов'язаних з окупацією Криму Російською Федерацією, а також суспільно небезпечною протиправною діяльністю сепаратистських і проросійських терористичних організацій у Донецькій та Луганській областях. Ідеться, зокрема, про закони України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»; «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції»; «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції»; «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей»; «Про внесення змін до Закону України «Про боротьбу з тероризмом»; «Про військово-цивільні адміністрації», а також низку постанов Верховної Ради України.

На сьогодні логіку процесу політико-правового врегулювання конфлікту на Донбасі закладено Мінськими домовленостями. Визначені ними заходи мають комплексний, покроковий, взаємопов'язаний характер і мають виконуватися всіма сторонами. Порухення логіки процесу мирного

врегулювання, невиконання базових умов Мінських домовленостей суттєво ускладнює відновлення законності й мирного розвитку цих регіонів. Порушення послідовності виконання умов може створити суттєві загрози національній безпеці України на тривалий час.

“Зрозуміло, що Комплекс заходів з виконання Мінських домовленостей є недосконалим документом і реальний процес політичного врегулювання потребуватиме додаткових компромісів та уточнень і триватиме довше, ніж це очікувалося. З огляду на це, дедалі більшого значення набувають практичні кроки, які нині робить Україна в напрямі поступового ре інтегрування тимчасово окупованих територій.” (за заг. ред. В. П. Горбуліна, О. С. Власюка, Е. М. Лібанової, О. М. Ляшенко, 2015)

Ще одне серйозне проблемне питання – екологічне. Ситуація характеризується значним погіршенням якості питної води, порушеннями в роботі систем господарського та питного водопостачання, затопленням шахт на окупованій території. В цілому це призводить в тому числі до виходу високо мінералізованих шахтних вод на поверхню і значного забруднення водоносних горизонтів.

“У зв’язку з військовими діями, руйнацією інфраструктури на тимчасово окупованій території порушено екологічну рівновагу, що призвело до небезпечних змін стану навколишнього природного середовища” (Іванюта, 2019)

Наявні у світі приклади врегулювання конфліктів чітко демонструють, що головний гуманітарний вплив, пов’язаний з екологічними аспектами, проявляється після встановлення миру. Вже зараз є очевидні прояви екологічних проблем, напряду спровокованих війною: техногенні катастрофи, забруднення джерел питної води, лісові пожежі, нелегальний видобуток природних ресурсів у неконтрольованих урядом районах, епідемії тощо. Від цього страждають люди, і ліквідація наслідків таких ситуацій вимагає багато часу та ресурсів.

Про зростаюче ускладнення водно-екологічних умов питно-

господарського водопостачання регіону Луганській області може свідчити стійке погіршення санітарно-хімічних показників проб води.

“Водно-гігієнічний приклад по Луганській області. Частота гострих кишкових інфекцій - 80% впливу забруднення питної води. У дорослого населення 4.5 на 100 тисяч чоловік. У дитячого населення 122.7 на 100 тисяч, тобто в 28 разів частіше ніж в інших регіонах України. У дітей віком 1-4 роки 305 на 100 тисяч, тобто в 68 разів частіше. У дітей віком 5-9 років 72.4 на 100 тисяч, тобто в 16 разів частіше.” (Яковлєв, 2016)

Агресія РФ проти України, спочатку в Криму, а потім на сході нашої держави супроводжувалася масштабною інформаційною кампанією, що характеризується цілісністю меседжів, тотальною дезінформацією ключових цільових груп і масштабним використанням фейкової інформації на всіх рівнях.

Потрібно визнати, що ефективність інформаційної агресії значною мірою обумовлюється фактичною залежністю українського інформаційного простору від держави-агресора, яка цілеспрямовано протягом багатьох років здійснювала інформаційно-психологічні операції, спрямовані проти національних інтересів України.

“Нині Україна зіткнулася з цілою низкою проблем щодо реалізації своєї інформаційної політики на окупованих територіях.” (за заг. ред. В. П. Горбуліна, О. С. Власюка, Е. М. Лібанової, О. М. Ляшенко, 2015)

«Передусім це втрата технічних можливостей забезпечення своєї інформаційної присутності на цих територіях” (Національна Рада України з питань телебачення і радіомовлення, 2014)

На момент початку окупації найпотужніші в Донецькій та Луганській областях передавачі аналогового телевізійного мовлення і найвищі точки їх, розташовані в містах Донецьку, Луганську та Ровеньках, опинилися під контролем сепаратистів. Те саме стосується державного майна, обладнання. В умовах окупації довелося продовжувати свою роботу значній частині персоналу місцевих телерадіоорганізацій (ТРО) та філій Концерну РРТ

(радіомовлення, радіозв'язку та телебачення), а також місцевим операторам кабельного телебачення. Це відразу створило для сепаратистів вирішальні можливості у витісненні з медіапростору українського контенту і налагодженні власного пропагандистського мовлення.

Недостатня увага приділяється не лише мовленню на окуповані території, а й на міста, звільнені від бойовиків. Між тим саме ці міста та населені пункти перебувають у зоні ризику щодо російської пропаганди.

Не вповні використано й потенціал протидії інформаційно-пропагандистським зусиллям терористів. Зважаючи на те, що їхня інформаційна діяльність включає роботу з міжнародними інтернет-платформами (YouTube, Facebook та інш.), має бути налагоджено співпрацю з цими структурами з метою недопущення їхніх майданчиків для пропаганди сепаратизму. Окремі кроки в цьому напрямі вже здійснює Міністерство інформаційної політики.

“Проблема вироблення адекватного адресного контенту для окупованих територій є наслідком, зокрема, традиційної для української медіаспільноти проблеми професійного та етичного рівня вітчизняної журналістики.” (Інститут масової інформації, 2015)

“У діяльності майже всіх загальнонаціональних мовників постійно фіксуються матеріали, зроблені «на замовлення», «джинса»” (Інститут масової інформації, 2019) “практикується замовчування фактів, поширення недостовірної та неперевіреної інформації тощо” (Детектор Медіа, 2015), “а непрофесійна подача загальноукраїнській аудиторії відомостей щодо подій на окупованих територіях, безумовно, спричинює розкол в українському суспільстві.” (Інститут масової інформації, 2019)

Фактично на п'ятому році війни Кабмін затвердив Стратегію інформаційної реінтеграції, Даний документ був прийнятий під тиском громадянського суспільства і Національної спілки журналістів України, а зовсім не з ініціативи представників як законодавчої або виконавчої влади.

До речі, громадянське суспільство набагато активніше займається питаннями реінтеграції. Однак у нього обмежені можливості. І не вони не можуть реалізовувати самостійно великі державні проекти.

Загалом Україна має виробити цілісний підхід до вирішення проблеми, оскільки наразі він має характер точкового та до певної міри хаотичного.

2.2. Сценарії щодо подальшого розвитку подій навколо тимчасово окупованої території Луганської області.

Для того щоб говорити про перспективу реінтеграції Луганській області і всього Донбасу необхідно розуміти, що рішення цього складного питання не має лінійних рішень. У розділі 2.2. був наведений приклади зарубіжного досвіду. Але потенційний сценарій реінтеграції українських окупованих територій може виглядати тільки як компіляція успішного досвіду в інших регіонах світу, адаптованих до реалій України та конфлікту, який нам нав'язала Росія.

“Результати опитування (Думки і погляди населення України стосовно методів опору інтервентам/окупантам. —

про такі можливості стосовно деокупації та деанексії. Респондентам, які вважають події на Донбасі інтервенцією Росії, ставилося запитання «Як Україна може отримати назад окупований Донбас?». Відповіді респондентів розподілилися таким чином:

- 25,3% обрали варіант «зброєю»;
- 41,1% — «переговорами»;
- 9,1% — «невоєнними акціями ненасильницького опору, які створюватимуть перешкоди окупантам і які можуть отримати підтримку місцевого населення»;
- 3,5% — «ніяк»;
- 20,4% — не визначилися;
- 0,5% — відмовилися відповісти.»

(Київський міжнародний інститут соціології, 2018)

На думку академіка Національної академії наук України (1997). Радник Президента України, директора Національного інституту стратегічних досліджень Володимира Горбуліна, “на сьогодні найбільш комплексно означено п’ять сценаріїв розвитку подій щодо українсько-російських відносин у контексті порушення територіальної цілісності України. Базових сценаріїв п’ять, причому три з них — радикальні, два — проміжні компромісні.” (Горбулін, 2015)

“Перший радикальний сценарій — сценарій тотальної війни — можливий, якщо російське керівництво вирішить розпочати відкриту збройну агресію з метою отримання сухопутного коридору в Крим або безперешкодного доступу до свого військового контингенту в Придністров’ї. У такому разі Україна буде позбавлена вибору можливостей урегулювання конфлікту на Донбасі, а муситиме захищати свою незалежність, використовуючи всі наявні ресурси. Розвиток подій за таким сценарієм означатиме для України повну мілітаризацію суспільства; економічну, політичну, культурно-ідеологічну та пропагандистську мобілізацію; запровадження воєнного стану; максимальний розрахунок на власні сили, що зумовлено неминучою міжнародною ізоляцією як мінімум на перших етапах тотальної війни та відповідним зменшенням надходження зовнішніх ресурсів; орієнтацію на безкомпромісне знищення ворога; удари по об’єктах критичної інфраструктури противника; активну партизансько-диверсійну діяльність; відмову або зведення до мінімуму дипломатичної та зовнішньоекономічної взаємодії з ворожою державою та її сателітами; повне підпорядкування дипломатії збройним силам та військовій пропаганді.” (Горбулін, 2018)

“Дані опитування громадської думки жителів України, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) на замовлення

громадської організації «Центр стратегічних досліджень» та «Агенції ненасильницьких рішень опитування.

На запитання «Який метод боротьби зі збройним вторгненням, яке здійснюється переважачим за силою іноземним противником, Ви вважаєте більш ефективним?» відповіді респондентів розподілилися таким чином:

- 34,4% обрали варіант «збройна боротьба»;
- 34,7% — «ненасильницька боротьба (така як демонстрації, протести, марші, бойкоти, страйки, громадянська непокора, відмова від співпраці з інтервентом), яку очолюють цивільні особи»;
- 28,5% не визначилися;
- 2,4% відмовилися відповісти.» (Київський міжнародний інститут соціології, 2018)

Такий сценарій найчастіше називають хорватським. Якщо боснійська модель вирішення територіальної проблеми ґрунтується на мирних переговорах та компромісі, то хорватська модель спирається на односторонні дії та силову перевагу лоялістів. Крім ліквідації сепаратистів «Сербської Країни» в Хорватії, силове вирішення територіальної проблеми було успішно продемонстровано воєнними діями уряду Шрі-Ланки проти сепаратистського формування «Тигри визволення Таміл-Іламу», що діяло у північній частині острівної держави, та турецькими військами, які періодично борються з Курдською робітничою партією (КРП), яка добивається автономії для населених курдами південно-східних районів країни.

Однак при успішності такого сценарію в інших країнах, в українських реаліях він має серйозні загрози:

- Високий ризик зовнішньої інтервенції та поразки, особливо при неконтрольованій ділянці кордону;
- Політична та економічна дестабілізація, особливо у випадку недосягнення кінцевого результату;
- Ризик міжнародної ізоляції та припинення співробітництва з кредиторами.

“Другий радикальний сценарій — сценарій «відтинання», або «стіни» — передбачає остаточну відмову України від окупованих територій і повний розрив з ними. Подальша історична доля цих територій цікавитиме Україну тільки з погляду забезпечення її власної безпеки, а саме потужності оборонних споруд і достатнього рівня ізоляції цих земель. Українська державність певний час потребуватиме переформатування та пристосування до нової ситуації, однак відсутність у складі України регіонів, у яких панують ренегатські та споживчі настрої, більша компактність і лояльність українського суспільства, сприятливі умови для реформування країни та міжнародна допомога зможуть зробити цей адаптаційний період більш-менш безболісним. Зрештою, існують, зазнавши територіальних втрат, Грузія й Молдова; Сербія продовжує свій історичний шлях навіть без частини історичних земель. Проте варто зауважити, що реалізація цього сценарію неминуче завдасть втрат престижу України на міжнародній арені.” (Горбулін, 2018)

“Між іншим, міжнародна арена певною мірою використовує Мінські домовленості для моделювання власного ландшафту, схилиючи Київ до бачення особливого статусу Донбасу” (Резнікова & Дрьомов, 2015)

“Третій радикальний сценарій — сценарій сателітності — передбачає пошук способів сепаратного миру з Росією на вигідних для неї умовах, нехтування інтересами західних партнерів, визнання автономії Донбасу та відмову від повернення Криму. Таке примирення позбавить зовнішню політику Української держави значної частини незалежності та прив’яже її історичну долю до історичної долі РФ. Майбутнє обох держав, якщо воно знову стане спільним, навряд чи продемонструє щось відмінне від того, що раніше вже траплялося в історії цих двох народів, а шлях втрат, воєн і репресій повториться знову. Українська держава має забагато власних проблем, аби доповнювати їх проблемами держави російської.” (Горбулін, 2018)

Однак абсолютна неприйнятність цього сценарію визначена рамковою

умовою Угоди про асоціацію з ЄС.

“Четвертий сценарій — сценарій заморожування — полягає в заморожуванні конфлікту на зразок Придністров'я, Абхазії, Південної Осетії. У такому рішенні зацікавлені Росія (хоча повна капітуляція за третім сценарієм її влаштує більше), а також частина країн Євросоюзу і найбільш конформістські та проросійські прошарки європейського суспільства. Суть його полягає в тому, що райони, постраждалі внаслідок конфлікту найбільше на території окупованої частини Луганської області, залишаються в складі України, можливо, на умовах надання їм особливих владних повноважень. Економічні зв'язки між цими територіями та рештою України має бути відновлено, а отже, Україна муситиме взяти на себе економічний тягар відновлення зруйнованих районів Донбасу. Тим часом де-факто на Донбасі діятиме маріонетковий режим, контрольований з РФ, який намагатиметься впливати на українську зовнішню та внутрішню політику, обстоюючи інтереси іншої держави. Очевидно, що Україна в разі реалізації цього сценарію істотно загальмує на шляху до Європи, отримає джерело політичної нестабільності, економічний тягар в особі постраждалих регіонів-утриманців. Спокійного життя очікувати теж не варто, оскільки конфлікт жеврітиме й надалі, дестабілізуючи ситуацію загрозою повернення в активну фазу.” (Горбулін, 2018)

П'ятий сценарій на думку академіка Володимира Горбуліна — сценарій ані війни, ані миру, або обмеженої війни і перманентних переговорів — “передбачає обмежену та стримувальну війну проти Росії та колабораціоністів на сході з метою завдати їм якомога більше демотивуючих втрат; постійний переговорний процес, однак без остаточного фіксування результатів у вигляді різних домовленостей і форматів; нарощування військового (насамперед військово-технологічного) потенціалу України та поступовий перехід від блокування противника до його витіснення — від пасивної оборони до активної; зростання інтенсивності міжнародних санкцій і дипломатичної ізоляції Росії; послідовне й кардинальне реформування

українського суспільства; зближення з НАТО і Євросоюзом, а також формування низки оборонних союзів із частиною пострадянських та центральноєвропейських держав. Утілення цього сценарію потребуватиме політичних умінь і моральної витримки, дій збройних сил швидкого реагування та спеціального призначення, гнучкої й креативної дипломатії, витонченої та в'їдливої.” (Горбулін, Донбас і Крим: ціна повернення, 2018)

“Однією з найважливіших є роль міжнародної спільноти в досягненні стійкого миру в Україні у спосіб несилової гармонізації інтересів. Зрозуміло, що з позиції сьогодення розпад російської імперії вбачається єдиним, але неможливим способом «визволення» українських земель. Проте, якщо хоча б поверхнево проаналізувати наслідки вже введених санкцій проти Росії, то можна знайти всі ознаки того, що вони спричинили ефект «економічної зброї».

Попри те, що наразі остаточно не визначено, яким є вплив низки санкцій країн світу, передусім США та ЄС, зі стримування агресивної політики Російської Федерації” (The World Bank, 2015) щодо України економічні санкції почали призводити до поступового виснаження економіки РФ.

З іншого боку у короткостроковій перспективі зусилля України мають бути зосереджені не стільки на врегулювання конфлікту на Донбасі, скільки на мінімізацію його негативних наслідків для нашої держави. Україні слід розуміти, що вирішення конфлікту на Донбасі на умовах Києва можливе лише у випадку внутрішньої консолідації української держави. Незалежно від конфлікту на Донбасі та анексії Криму, Україні необхідно передусім побудувати ефективну модель держави на 90% території, які контролюються урядом. “Кінцева ціль такої політики полягає у формуванні України як території свободи, безпеки, верховенства права, добробуту, захисту приватної власності з мінімальним втручанням держави в усі сфери, за винятком оборони, зовнішньої політики, правопорядку й податків. Якщо

громадяни України відчують на собі ці блага, тоді повернення ОРДЛО буде лише питанням часу.” (Міжнародний центр перспективних досліджень, 2018)

Базовими умовами і важливими чинниками успішного реінтеграції Луганській області є реалізація в Україні економічних реформ, створення механізмів демонополізації та детінізації національної економіки, запобігання корупції, забезпечення прозорості використання бюджетних коштів, підвищення соціальної відповідальності великого бізнесу, передусім щодо дотримання митного і податкового законодавства.

“Пріоритетним має бути широке використання ідеології публічно-приватного партнерства як організаційно-економічної рамкової основи побудови інвестиційної моделі взаємовідносин держави, органів місцевого самоврядування і суб’єктів господарювання - приватних партнерів у виробничій та соціальній сфері. Не менш важливим є розширення інституційного поля та розбудова механізмів взаємодії бізнесу, держави та громадянського суспільства з усіх актуальних питань соціально-економічного порядку денного в регіоні, створення публічних та приватних інститутів розвитку, підвищення інституційної спроможності публічної влади та обізнаності суспільства щодо планів держави відносно розвитку певної території, активної участі у цих процесах наукових та аналітичних центрів, а також міжнародних організацій, що мають відповідний досвід і компетенції щодо реалізації проектів подібної складності з широким залученням різних груп інтересів.” (Національна академія наук України, 2015)

Політика України щодо реінтеграції територій Луганської області, які були під окупацією має визначатися суспільним консенсусом з усіх чутливих питань, не поглиблюючи суспільний розкол

- “Жодне рішення щодо збройного конфлікту не повинно «відкривати двері» для втручання зовнішніх гравців у внутрішні справи України (Конституція України, державний устрій, економічна та політична модель розвитку) чи обмежувати свободу дій Києва на міжнародній арені;

- Національна безпека. Будь-які кроки України щодо цих територій не мають суперечити інтересам національної безпеки, включаючи обороноздатність, нетрадиційну безпеку та людський вимір безпеки;

- Раціональне використання обмежених ресурсів. Фінансові, військові, матеріальні та людські ресурси мають вкладатися у пріоритетні сфери розвитку держави з метою закладення фундаменту ефективної державної моделі;

- Україна повинна наголошувати на максимальному дотриманні міжнародного гуманітарного права щодо цивільного населення, військовополонених та інших осіб, над якими Київ втратив юрисдикцію в силу збройного конфлікту. Практична неможливість Києва гарантувати безпеку і права цих громадян має компенсуватися створенням безпечних передумов для активнішого залучення представників Міжнародного Комітету Червоного Хреста, ООН, Ради Європи, ОБСЄ та неурядових правозахисних організацій в зону конфлікту;

- Повернення проблеми Криму до переговорного процесу.

- Неприпустимість обміну Криму на Донбас. Потенційні поступки Росії щодо Донбасу не повинні супроводжуватися пом'якшенням позиції України щодо Криму.” (Міжнародний центр перспективних досліджень, 2018)

“Реінтеграції Луганській області можливо лише за умови залучення значних іноземних та вітчизняних інвестицій, отримання донорської, гуманітарної допомоги від інших держав, юридичних і фізичних осіб, а також у межах програм міжнародних організацій (зокрема, ООН). Форми надання такої допомоги мають бути узгодженими та відповідати правилам і вимогам ЄС в контексті Угоди про асоціацію України з ЄС.” (Національна академія наук України, 2015)

Так чи інакше, швидко чи довго, з колосальним напруженням усіх потужностей Україна відновить цей багатостраждальний регіон, і новий Донбас знову стане флагманом національної економіки, регіоном, в якому

житимуть національно свідомі, патріотично орієнтовані, освічені і кваліфіковані люди.

РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДУМКИ МЕШКАНЦІВ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНОЇ ТА ПІДКОНТРОЛЬНОЇ ТЕРИТОРІЇ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ (МЕТОДОМ ПОГЛИБЛЕНОГО ІНТЕРВ'Ю)

3.1. Методологія соціологічного дослідження на тему: «Перспективи реінтеграції тимчасово окупованої території Луганської області»

В своїй роботі я обрав метод глибинного інтерв'ю як метод соціологічного дослідження. Для того аби дізнатися точну думку людини яка найбільш вразлива до соціальних подій в країні у неформальній бесіді.

За допомогою даного методу ми можемо отримати максимально точну інформацію завдяки практиці застосування бесіди тет-а-тет. Між респондентом і інтерв'юером, пропадає бар'єр, який найчастіше є основною проблемою в інших подібних методах якісної соціології. Саме за допомогою інтерв'ю ми дізнаємося максимально точну інформацію про людину і його думку, і можемо в подальшому спрогнозувати його дії, і соціальну поведінку в майбутньому часі.

Якщо дивитися на частоту використання даного методу на практиці в Україні і по всьому світу, ми можемо помітити, що якісна соціологія починає користуватися все більшою популярністю серед замовників, які хочуть дізнатися максимум інформації, яка буде найбільш глибока і точна на відміну від кількісної соціології, бо вона більше формалізована, але дуже часто використовують обидва методи.

Сучасні компанії, які є лідерами ринку різної продукції по більшою мірою використовують метод інтерв'ю в своїх дослідженнях, щоб як поліпшити роботу співробітників, так і дізнатися думку про свій продукт. Під час глибинного інтерв'ю респондент має змогу висловлюватися відверто та не соромитися своєї думки, якісні опитування не мають ніяких сумнівів стосовно валідності результатів, так як це є в кількісних дослідженнях.

Інтерв'ю має нагадувати живу співбесіду двох рівнозаінтересованих людей. Один із учасників інтерв'юер - професійний дослідник, другий - респондент, який обстежується. Формалізоване інтерв'ю нічим не відрізняється від опитування в анкеті, тільки записи інтерв'юер веде у ході розмови.

Час для роздумів є особливістю даного методу, він ні в якому разі не може бути закладений в часові рамки, бо інтерв'юер має розуміти та знати базові або краще професійні навички роботи с респондентом у соціологічному дослідженні, щоб не було жодного впливу на думку респондента зі сторони інтерв'юер. Під час відкритих запитань на яких і базується даний метод глибинного інтерв'ю, він не має провокувати, або задавати наптовхуючи запитання, щоб отримати бажаний результат. Респондент має сам відповідати на відкрите запитання. Але і інтерв'юер має розуміти різницю між розгубленістю та небажанням відповідати на одне із запитань. Так як на інтерв'юера, лягає велика відповідальність він повинен заохочувати, але ніяк не провокувати, під час того як він ставить відкрите питання, повинен розуміти розгубленість та не бажання відповідати. Також важливим моментом є те що, і інтерв'юер повинен розуміти, що це не просто бесіда з другом, це – соціологічне дослідження, в якого є заздалегідь підготований сценарій розмови.

Коли я готувався до цього інтерв'ю, я розумів, що мені потрібно розмовляти з різними людьми і різними поглядами, на рахунок теми реінтеграції Луганській області. Тому я прийняв рішення робити інтерв'ю анонімним, щоб відповіді були більш об'єктивні. Я обрав дві категорії людей для дослідження. Перша - жителі окупованих територій і друга - внутрішньо переміщені особи. Тема дослідження дуже гостра і потрібно було дізнатися максимум про людей, у яких доведеться брати інтерв'ю, але з жителями окупованих територій, часто це просто неможливо через політичні погляди і відсутності в соціальних мережах. Отримати максимально точну інформацію

про респондента - дуже складно. Людей, які є ВПО я знаю особисто і проблем з ними не повинно виникнути.

Я розробив перелік питань, які мене цікавили і на які змогли б відповісти респонденти не переживаючи за подальшими політичними переслідуваннями. Я розумів, що потрібно дотримуватися сценарію і задавати питання точно за переліком, так як це не розмова з другом, а серйозне соціологічне дослідження, яке змогло б розкрити мою дипломну роботу.

Було опитано 10 осіб, 5 з яких ВПО, там 5 мешканці окупованої Луганської області.

Готовність респондентів до співпраці базувалася на тому, що:

1) я знав цих людей в мирні часи, вони були батьками моїх однокласників;

2) так як з більшістю особисте інтерв'ю не було можливим я обирав максимально зручний для респондента час для дзвінка;

3) я дуже цікавився їх думкою та в жодному разі не намагався їх у чомусь переконати;

4) я попередньо просив дозволу на запис та інколи доводилося вимикати диктофон за проханням респондента;

5) я обіцяв повну анонімність і пояснював, що це інтерв'ю є тільки в наукових цілях та для моєї дипломної роботи.

Я обрав навмисно людей різних соціальних груп, як бізнесменів так і людей які живуть за межею бідності.

Сценарій поглибленого інтерв'ю

Шляхи виходу з ситуації для постраждалих від агресії РФ

А) Мешканці підконтрольної Україні території

1. Скажіть, будь-ласка, де Ви зараз мешкаєте?
2. Скажіть, будь-ласка, як давно Ви переїхали?
3. Де Ви мешкали до переїзду?

4. Як Ви вважаєте, чого найбільше не вистачає переселенцям?
5. Чи користуєтеся Ви пільгами для ВПО?
6. На Вашу думку, чи можливо закінчити війну на сході України? Якщо, так то який Ви вбачаєте шлях? Якщо ні, то чому? Що потрібно зробити?
7. Скажіть, будь-ласка, як би Ви мали достатньо повноважень, як би Ви вчинили для вирішення питання окупованої території Луганської області?
8. Як Ви вважаєте що може посприяти реінтеграції тимчасово окупованої території Луганської області в Україну?
9. Скажіть, будь-ласка, чи взагалі можливе повернення території? Чи хотіли б повернутися назад після повернення території?

Б) Мешканці непідконтрольної території України

1. Скажіть, будь-ласка, де Ви зараз мешкаєте?
2. Скажіть, будь-ласка, Ви себе ідентифікуєте як українця чи росіянина?
3. Як Ви вважаєте, що стало причиною подій у 2014 році?
4. Якби повернути час назад, як би Ви діяли в тій ситуації?
5. Чи задоволені Ви умовами життя сьогодні?
6. Скажіть, будь-ласка, що турбує Вас найбільше на території тимчасово окупованого Луганська? Які проблеми Вас турбують найбільше?
7. Чи отримуєте Ви пільги на території України?
8. Скажіть, будь-ласка, чи взагалі можливе повернення території України?
9. Скажіть, будь-ласка, як би Ви мали достатньо повноважень, як би Ви вчинили для вирішення питання окупованої території Луганської області?

3.2. Аналіз результатів дослідження

Мешканці підконтрольної Україні території:

Респондент А1 – Чоловік 50 років. 1. Тимчасове місце перебування – м. Бровари, Київська обл. 2. Місце проживання до окупації – м. Луганськ 3. Переїхав з родиною п'ять років назад.

Тривалість інтерв'ю 1 година.

На думку респондента найважливішою проблемою є питання для всіх вимушених переселенців з окупованої території Луганська було і продовжує залишатися проблема з житлом другим за важливістю це працевлаштування справа в тому що налагоджені контакти зв'язку напрацьований авторитет був практично втрачений у зв'язку з вимушеним переїздом.

Користується але каже, що компенсація держави яка є пільговою за оренду житла, не покриває тих фінансів яких витрачає на оренду квартири це всього лише 10%. Надані через соціальні служби фінанси складають менше 10% вартості оренди житла. Хоча він розуміє, що держава робить те що в її силах виходять з економічних можливостей. Він каже, що усвідомлює що в умовах війни важко надавати великі пакети соціальну підтримку. Дуже сподівається, що з часом сума допомоги буде більше, а краще за все буде вирішення питання пільгового надання житла для вимушених переселенців.

На питання про можливість закінчення війни він відповів так – «Рано чи пізно будь-яка війна закінчується з цього я вірю, що вона буде завершена інший питання- коли це буде і на яких умовах то що зараз пропонує агресор, представляючи це як компроміс для закінчення війни є фактично капітуляцією з боку України прийнявши ці умови. Да, війна буде завершена, настане мир. Але буде в таких умовах Україна існувати як держава не зможе, а буде формальним адміністративним об'єднанням (фактично) колонією під повним контролем РФ»

Розповідаючи про те, щоб він зробив якби мав достатньо повноважень відповідає - « Потрібно Сідати за стіл перемовин, використовувати комплекс заходів як на міжнародній арені, так і всередині країни, зовнішня політика повинна бути спрямована на продовження і посилення тиску на РФ як країну яка розв'язала цю війну. Для цього необхідно продовжувати роботу консолідації міжнародної підтримки України як в дипломатичному відношенні, так і в економічному. Останній фактор особливо болісний для Росії. Я вважаю що під тиском санкцій економіка Росії буде нести подальші втрати. А це в свою чергу змусить керівництво РФ йти на поступки і погоджуватися на компромісний рішення які будуть в першу чергу вигідні Україні. Що стосується внутрішньої політики.»

На питання про сприяння реінтеграції каже, що треба – «сприяти реінтеграції окупованих територій в першу чергу буде рівень і якості на прилеглих донецький і луганських областей, які знаходяться під контролем України. Наприклад людина приїжджає за українською пенсією із захопленого Луганська яка буде бачити хороші дороги, якісні продукти, буде дізнаватися, що люди отримують високі зарплати. Вони мають можливість спокійно подорожувати не тільки по Україні, а й по світу, а повернувшись назад додому стане порівнювати з тими умовами закритого суспільства в яких він змушений жити і вони явно будуть не на користь окупантів. На превеликий жаль зараз мало уваги приділяється з боку держави підконтрольної території і це поки не спричиняє зміни стосовно людей, які живуть на непідконтрольною територією. Паралельно потрібно вести повномасштабну інформаційну роботу орієнтовану на ту територію, можливо здійснювати її російською мовою.»

Респондент вірить, що в майбутньому реінтеграція Луганську все ж таки буде реалізована. Але повертатися до рідного Луганська найближчим часом не має, бо каже, що «Справа в тому, що крім рідних стін там є ще й люди, які весь цей час жили. Я невпевнений, що зможу спілкуватися з тими співгромадянами, які зрадили мою Україну.»

Респондент А2 - Жінка 43 роки. 1. Тимчасове місце перебування – м. Чернігів . 2. Місце проживання до окупації – м. Антрацит 3. Переїхала з родиною осінню 2014 року.

Тривалість інтерв'ю – 40 хвилин.

Розповідає що – «довелося жити на знімних квартирах в Вінниці потім в Вишгороді Київської області, потім вже Чернігів, і кожен раз причиною переїзду був пошук житла, яке ми могли самі оплачувати, по цього головною проблемою для всіх переселенців залишається я вважаю саме житлове питання.»

Родина респондента користується пільгами для ВПО, які допомагають оплачувати оренду житла, але каже, що «соціальна допомога, яка формально спрямована на те щоб ми оплачували житло в оренду дуже маленька, її нам не вистачає. Перші роки після того як ми переїхали дуже нам допомагали різні благодійні організацій та міжнародні фонди. Це була підтримка продуктовими наборами, одягом, матеріальна допомога, але на жаль через чотири роки з моменту початку війни всі благодійні\благодійні фонди допомогу згорнули»

Розповідає, що єдиним шляхом для вирішення та закінчення війни є необхідність у тому, щоб дійшли згоди глави держави і в першу чергу Росії. Повинні бути виведені всі війська і вся військова техніка яка була завезена РФ.

Вважає, що «Не дивлячись на те, що війна повинна бути закінчена ,на мій погляд, не силовим методом все рівно треба посилювати роботу по осучасненню нашої армії. Це не дасть противнику можливості диктувати умови з позицій сили зброї. Нападають на слабого, а не на сильного. З сильним ворогом навіть самий нахабний хуліган змушений рахуватися і діяти в підсумку за його правилами.»

Респондент може повернутися в рідне місто лише, якщо це буде українське місто Антрацит.

Респондент АЗ - Чоловік 43 роки. 1. Тимчасове місце перебування – м. Київ . 2. Місце проживання до окупації – м. Луганськ 3. Переїхав в восени 2014 року.

Тривалість інтерв'ю – 30 хвилин.

У Луганську займався веденням власним невеликим виробництвом, яке після окупації частково зміг вивезти до столиці України. Дуже розчарований тим, що немає пільг для тих хто вирішив залишатися українським підприємцем.

Каже що, - «Довелося зіткнутися з опором з місцевими органами влади. У питанні про виділення землі. Мене ставили в один і той же ряд з тими бізнесменами, які вже працюють на даній території, але різниця між ними і мною є великою. Вони мають свій будинок, налагоджені зв'язки, а у мене лише бажання працювати, платити податки і частина збереженого устаткування. І абсолютно немає часу чекати, а це найцінніше - час. У підсумку я був змушений розмістити своє виробництво не в Києві, а київської області, що створило певні логістичні проблеми. В підсумку на четвертий рік нашого вимушеного переїзду, практично вийшов на обсяги довоєнного виробництва, але це заслуга тільки моя і моєї сім'ї, держава нам ніяку допомогу не зробила.»

Вважає, що мають бути не політичні домовленості, а економічні. Необхідно знімати економічну блокаду території і дозволити вільне ведення бізнесу, для торгівлі та переміщення товарів. Вже зараз необхідно готувати пакет законодавства і проектів, які будуть відразу ж включені після звільнення території, бо це дасть можливість отримати швидкий ефект в першу чергу в економіці в деокупованих районах.

Завдяки певним повноваженням респондент каже – «вже зараз почав створювати на підконтрольній території луганської області, так звані, вільні економічні зони з метою залучення коштів, які зможуть створити приємний інвестиційний клімат для ведення бізнесу, це дасть можливість випробувати різні моделі і варіанти, виправити можливі помилки, знайдені в ході

практики і сформувані чіткі правила в подібних економічних умовах. За цей час вдасться вивчити всі ризики, які можуть проявлятися з боку нечесних бізнесменів, в спробах піти від податків. Використовувати вільну економічну зону в особистих цілях. А після деокупації розширити вільну економічну зону і на звільнену територію. До того моменту вже будуть всі чітко виписані і відпрацьовані механізми і їх не доведеться з нуля тестувати, а відразу включати в роботу. Такий підхід повинен дати швидкий економічний ефект, який позитивно вплине і на політичну ситуацію всередині деокупованих районів.»

Готовий повернутися до Луганську якщо керівництво України зробить усі можливі кроки для вирішення дипломатичних проблем.

Респондент А4 - Жінка 56 років. 1. Тимчасове місце перебування – м. Харків . 2. Місце проживання до окупації – м. Алчевськ 3. Переїхала з родиною зимою 2015 року.

Тривалість інтерв'ю – 40 хвилин.

Розповідає, що дуже незадоволена політикою держави щодо переселенців с окупованих територій. Вважає, що – «Держава практично самоусунулася від питань переселенців. Житлове питання не вирішується. Нам не пропонують роботу, яка могла б забезпечити мене і мою велику родину. Рік тому ми стали в чергу на житло, але вона практично не рухається. Весь цей час нас рятували благодійні організації, які допомагали переселенцям, але і вони перестали нас підтримувати. За сімейними обставинами змушена відвідувати Алчевськ, щоб відвідати Поділ батьків, постійно доводиться проходити перевірку на контрольно пропускних пунктах в мороз і спеку, стояти в безкінечних чергах, щоб перейти лінію розмежування.»

Респондент та його родина отримує пільги на оренду житла, але скаржиться на велику бюрократію с цього приводу. Вважає, що треба використовувати міжнародний досвід підтримки переселенців, наприклад, як це було в Грузії.

«Війну можна було б давно закінчити якби було б бажання знаходити компроміси. Це можливість втрачена з і зараз. Чим більше йде час, тим складніше це зробити. Необхідно запропонувати іншій стороні свій варіант поступок і я вважаю, що і в відповідь теж будуть знайдені компромісний рішення. Не потрібно забувати що на тому боці теж такі ж громадяни такі як ми всі, які хочуть миру. Від війни всі втомилися. А це значить що відносно швидко вдасться домовитися»

Респондент вважає, що треба підвищувати соціальні стандарти (пенсії\ соціальні виплати) «Це покаже людям, що про них піклуються та вважають їх повноцінними громадянами країни. Почала би програму будівництва соціального житла для переселенців і всіх хто хоче все ще в Україні з тих територій. На мій погляд це покаже серйозність керівництва України в її намірах підтримати жителів Донбасу незалежно від того де вони зараз перебувають.»

Посприяти реінтеграції може допомогти зняття військового напруги, припинення вогню. Так само важливим фактором стане спрощення переходу на лінії розмежування і соціальна підтримка людей, які постійно живуть на території «ЛНР».

Респондент дуже чекає моменту свого повернення до дому.

Респондент А5 - Чоловік 61 рік. 1. Тимчасове місце перебування – м. Сєверодонецьк . 2. Місце проживання до окупації – м. Ровеньки 3. Переїхала з родиною літом 2015 року.

Тривалість інтерв'ю – 25 хвилин

Респондент розповідає, що йому як вимушеному переселенцю бракує особистого житла, але каже, що з тим рівнем доходів який в нього зараз є він сам не в змозі купити.

Пільгами не користуються, бо вважає, що вони замалі, щоб за ними проходити купу бюрократичних інстанцій. Розповідає, що про пільги дізнається тільки зі слів знайомих.

Вважає, що «головним пріоритетом в питанні реінтеграції має бути радикальна зміна ситуації. Паралельно необхідна чітка державна інформаційна політика. Перебуваючи в українському Сєвєродонецьку іноді легше зловити російський канал на свій телевізор або радіо ніж український, це питання практично за п'ять років виявився не вирішене. Про контент вітчизняних ЗМІ складно щось сказати позитивне, вони не в змозі протистояти якісній агресивній пропаганді РФ і сепаратистів.

Повернення територій можливо, але мене хвилює більше коли це станеться і на яких умовах. Поки ж я не бачу позитивної перспективи, хоча надія все ще є. І коли це відбудеться я обов'язково повернуся до рідного дому і рідного міста де народився, вчився, одружився, де знаходяться могили моїх батьків. Я все ще не втрачаю надії»

Мешканці непідконтрольної Україні території:

Респондент Б1 - Жінка 37 років. Місце проживання - Луганськ

Тривалість інтерв'ю – 20 хвилин

Респондент ідентифікує себе скоріше українцем ніж росіянином, але його не влаштовують нинішній стан речей та цінностей які нав'язуються суспільству в історичному та сучасному контексті.

Вважає, що причиною подій у 2014 році стала – «З одного боку неправильна політика екс президента Януковича який на протязі декількох років переконував людей, що потрібно йти в Європу і вступати в ЄС, а потім радикально розвернув політику на 180% градусів та відмовився від цієї ідеї. Було відчуття того що нас обдурили. Я була обурена таким становищем, але подальші події на майдані, мені теж не сподобалися. Силою скидати законну владу вважаю невірним. На якийсь момент Україна ослабла і цим скористалися ті хто хотів приєднання до РФ. А потім і сама Росія використовувала своїх прихильників для того щоб створити тут невизнану республіку.»

Розповідає, що ніколи не втручалася в жодні мітинги, як проукраїнські, так і проросійські, бо в той момент, по її словам, від нею нічого не залежало. Боїться радикальних змін.

На питання про задоволеність умовами життя сьогодні відповіла так – «Звичайно ж я незадоволена умовами життя сьогодні, немає нормальних продуктів, гідної роботи, змушена працювати за маленьку зарплату та не маю перспектив на її підвищення. В Україні звичайно ситуація краща, але мені нікуди їхати і я не хочу залишати свій рідний дім. В Україні мене ніхто не чекає.»

Найбільш турбує респондента на території міста це - загроза відновлення бойових. Маленька зарплата не дає можливості нормально існувати, погане медичне обслуговування, дуже дорогі ліки і лікування, немає свободи слова.

Респондент особисто не отримую пільги, але родина змушена їздити на підконтрольну Україні територію та отримувати пенсію.

Респондент Б2 - Чоловік 49 років. Місце проживання – м. Свердловськ
Тривалість інтерв'ю – 35 хвилин

Респондент ідентифікує себе як росіянина - «у мене російське коріння і я руський за національністю.»

Вважає, що причиною подій у 2014 році стала націоналістична політика нової влади в Україні, яка не бажала слухати думку сходу с приводу подій які сталися у столиці.

Респондент каже, що «Україна і Росія це братські держави, проте в той час українське меншість намагалася нав'язати нам свої націоналістичні ідеали, тому одним порятунком цієї ситуації стало стати під російській прапор, що я тоді зробив і цієї ідеї донині дотримуюся. Я не воював і воювати не збираюся, але активно підтримував тих хто зі зброєю вирішив відстояти тих хто вирішив відстояти нашу позицію.»

Розповідає, що незадоволений умовами життя через постійну військову напругу, маленькою зарплатою та коштовним лікуванням.

Найбільш респондента хвилює – «постійна небезпека початку військових дій. Це ще більше ускладнить наше складне становище. Постійні терористичні акти з боку України у нас в республіці»

«Так, я отримую пенсію, яку чесною працею заробив в мирний український час. Через це доводиться їздити через лінію розмежування, а всю іншу допомогу я отримую в республіці»

Розповідає, що на місці української влади – «Я б зняв економічну блокаду з боку України, відновив би соціальні виплати за місцем проживання, а не так щоб виїжджати на територію підконтрольну Україні. Провів би вибори народних депутатів від нашої республіки і це при тому якщо ми будемо входити до складу України, а якщо Росія офіційно визнає нашу республіку, а потім і включить до складу як це було з Кримом, то і реінтегруватися не доведеться»

Респондент БЗ - Чоловік 56 років. Місце проживання – м. Алчевськ

Тривалість інтерв'ю – 15 хвилин

Респондент ідентифікує себе як слов'янина.

Вважає, що причиною подій 2014 році стало небажання політиків домовлятися та втрачати владу.

Розповідає, що якби в нього було достатньо коштів, він би виїхав подалі від України та Росії.

Респондент дуже незадоволений умовами життя – «я хотів би поїхати від сюди подалі. Алчевський металургійний завод не працює, на якому я працював, тому мені і немає роботи. Змушений перебиватися тимчасовими заробітки виїжджаючи в Росію, де нас теж вважають людьми другого сорту»

Респондента найбільш хвилює – «війна і постійна небезпека її загострення, а якщо така небезпека існує, то люди зі зброєю постійно будуть становити загрозу навіть якщо кажуть, що нас захищають. Турбуюся за своїх батьків, які не можуть отримати нормального лікування, турбуюся за своїх дітей які скоро закінчать школу, а далі в республіці їм подітися нікуди, а треба продовжувати навчання»

Не отримує ніяких пільг від України

Вважає, що реінтеграція практично неможлива, бо за п'ять років відбулося багато смертей та інших подій які ускладнюють об'єднання країни.

«Якби мав достатньо повноважень то прибрав би з усього Донбасу як російських, так і українців. Покликав би сюди «блакитні каски», які б охороняли правопорядок і зробив би з луганської області вільну економічну зону з мінімальними податками, відкритими кордонами. А це значить що буде робота, нормальна зарплата, а коли діти нагодовані, діти одягнені, взуті і про політику не думається. З цього все вляжеться так само швидко як і спалахнуло»

Респондент Б4 - Чоловік 42 роки. Місце проживання – м. Луганськ

Тривалість інтерв'ю – 15 хвилин

Респондент ідентифікує себе як українця.

Вважає, що всі вважали- «...буде після як помаранчевої революції і центральна влада піде на поступки і не буде застосовувати радикальних заходів проти бурхливого Донбасу, але вони хотіли залишатися як мінімум князьками і правити далі з іншого боку ситуацією скористалися в РФ там давно планували і бачили цю територію своєю вотчиною і відчувши слабкість української центральної влади почали підігрівати події які відбулися в Києві у 2014 року. Паралельно я вважаю винне українське керівництво, так як вони не проявили рішучість в придушенні сепаратистських виступів коли вони тільки почали проявлятися. Хоча така можливість була»

Розповідає, що завжди підтримував Україну, але немає можливості по сімейним обставинам переїхати до України.

Каже, що незадоволений сьогоднішнім становищем – «не задоволений цією ситуацією що склалася в моєму рідному краю. Ми до 2014 року скаржилися на погане життя, але зараз воно стало в рази гірше.»

«Перш за все мене хвилюють безпека мене і моєї родини. Я відповідаю на ваші запитання і сподіваюся, що вони залишаться анонімними, будь який

прояв лояльності до України жорстоко переслідують в плоть до смерті, ми змушені мовчати і сподіватися що коли небуть ми знову побачимо український прапор. Але на жаль чим далі тим більше я бачу, що сепаратисти зміцнюються «окопуються» разом зі своїми кураторами з РФ»

Респондент Б5 - Чоловік 50 років. Місце проживання – м. Антрацит

Тривалість інтерв'ю – 20 хвилин

Респондент ідентифікує себе як українця, але російськомовного.

Вважає, що причиною стало бажання Росії захопити українські землі.

Розповідає, що не може вільно висловлюватись на окупованій території. Переймається тим, що може – «...в якийсь момент часу буде прийнято рішення військовим шляхом звільнити наш край. В такій ситуації ми опинимося заручниками ситуації і це буде в прямому сенсі смертельна небезпека. Крім цього мене хвилює малозабезпеченість, відсутність роботи, у молоді немає перспективи, вони змушені їхати хто в Україну, хто в Росію, місто порожнє.»

Пільг на території України не отримує

На місці влади – «намагався б знайти якесь компромісне рішення, яке задовольнило всіх, наприклад на якийсь час особливий статус звільнених територій, з економічними і політичними пільгами з використанням вільно російської мови як офіційної з можливістю не проводити радикальну декомунізацію. Особисто я не маю нічого проти, але для багатьох це важливо. Нехай це буде поступка заради миру. Так само надав би амністію тим хто працював на сепаратистів, але буде згоден і буде підкоритися українським законам.»

3.3 Основні висновки та рекомендації за результатами поглиблених інтерв'ю

У дослідженні робота з респондентами наша задача була підлаштуватися під темп наративу та не висловлювати оціночні судження, або сперечатися.

У цьому дослідженні доводилося дуже часто витягувати з респондента не просто формальну відповідь «так» або «ні», а відкриту відповідь на запитання. Також перед провокаційними запитаннями при дослідженні використовувалися психологічне розвантаження у вигляді жартів, або коротких анекдотів. Тема дослідження дуже гостра та потребувала особливої підготовки перед інтерв'ю. Опитана мною соціальна група є дуже вразливою до запитань державного, або політичного характеру.

Аналізуючи отримані данні дуже помітна різниця в розмові між респондентами з окупованих територій, від тих хто мешкає на території України.

Громадян які мешкають на території України дуже просто розговорити та дізнатись про їх проблеми. Частіше за все ми бачимо, що основною перешкодою для повної інтеграції до нового місця є житлове питання у всіх ВПО. Також можна відмітити малу кількість соціальних виплат які не покривають оренду житла.

Всі респонденти вважають, що треба реінтегрувати окуповану територію Луганської області мирним шляхом.

Більша частина респондентів планує після реінтеграції повертатися до рідного міста.

Але аналізуючи данні громадян які мешкають на окупованій території, можна побачити радикальну різницю в розмові. Кожен з респондентів декілька разів запитував про анонімність опитування. Як розповідають самі респонденти, що на їх території переслідують за будь-які позитивні або лояльні висловлювання в сторону України. Немає свободи слова.

Жоден з опитаних незадоволений умовами життя у так званої «ЛНР», а особливо рівнем заробітних плат та поганим медичним обслуговуванням.

Також неодноразово респонденти вказували на можливість і страх загострення бойових дій.

Половина респондентів перетинає лінію розмежування задля отримання українських соціальних виплат.

Більшість опитаних ідентифікую себе як українця.

Вважають, що реінтеграція можлива, але тільки мирним шляхом.

ВИСНОВКИ

Тема реінтеграції тимчасово окупованої території є відносно новою та нерозглянутою всебічно. Ми дослідили той факт, що точного поняття як реінтеграція у науковій літературі немає, тому ми обрали таку інтерпретацію-

Реінтеграція — поновлення особи у громадянстві у разі його втрати або попереднього виходу з громадянства.»

У даному дослідженні ми не можемо виділити тільки одну особу яка потребує реінтеграцію. Тому нами було обрано більш широкий спектр направленості на повернення громадян України які потрапили під окупацію та тимчасово окупованих територій Луганської області.

Ми нашої роботі ми дослідили та розглянули правові аспекти тимчасово окупованої території Луганської області, а саме:

1. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях;
2. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України;
3. Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей.

Також дуже цікавим є те, що у міжнародному досвіді, нажаль, немає практики остаточної реінтеграції територій окупованої території. Гарним прикладом є Придністровська Молдавська Республіка, яка так і не отримала міжнародного визнання та отримала лише часткову реінтеграцію до складу Молдови.

На даний момент у світі є більше п'яти ста сепаратистських рухів.

Нами була досліджена проблема з інфраструктурою яка буде роками відновлюватись у разі повернення окупованих територій до складу України. Унаслідок бойових дій в Луганській області велика кількість об'єктів

транспортної інфраструктури зазнала пошкоджень і руйнувань.

В районі проведення ООС залишаються пошкодженими понад 1610 об'єктів залізничної інфраструктури, на відновлення яких, за попередніми підрахунками, необхідно витратити близько 860 млн грн.

Нами було досліджено те, що недостатня увага приділяється не лише мовленню на окуповані

території, а й на містах, звільнених від бойовиків. Між тим саме ці міста та

населені пункти перебувають у зоні ризику щодо російської пропаганди.

Не вповні використано й потенціал протидії інформаційно-пропагандистським зусиллям терористів. Зважаючи на те, що їхня інформаційна діяльність включає роботу з міжнародними інтернет-платформами (YouTube, Facebook та інш.), має бути налагоджено співпрацю

з цими структурами з метою недопущення їхніх майданчиків для пропаганди

сепаратизму. Окремі кроки в цьому напрямі вже здійснює Міністерство інформаційної політики.

Отже, в роботі була досягнута мета дослідження, а саме - аналіз перспектив та можливих шляхів вирішення питання реінтеграції тимчасово окупованої території Луганської області.

Досліджений об'єкт - ситуація, що склалася на тимчасово окупованій території Луганської області, та предмет який показав найбільш можливий процес повернення та реінтеграції тимчасово окупованої території Луганської області В Дослідженні були реалізовані всі поставлені завдання, які були розкриті в підрозділах роботи.

У результатах дослідження можна побачити що роль державних інститутів у реінтеграційних процесах не є дуже ефективною.

Розглянувши можливі варіанти виходу із ситуації, що склалася на сході України очима вимушено переміщених осіб, можна сказати, що є тільки один варіант – мирне вирішення конфлікту на тимчасово окупованій території Луганської області. Будь-які інші варіанти в жодному випадку не можуть посприяти реінтеграції частини окупованої території – це стосується військового шляху вирішення проблеми.

Дослідивши громадську думку осіб що були вимушені покинути тимчасово окуповану територію Луганської області помітні соціально-побутові проблеми. Особливістю є те, що немає достатньої допомоги держави для ВПО, немає постійного житла, немає постійної кваліфікованої роботи. Вважають можливість реінтеграції тільки мирним шляхом.

Аналізуючи громадську думку осіб що проживають на тимчасово окупованій території Луганської області, можна побачити страх перед будь-якими різкими змінами як у соціальному так і політичному житті, погані умови життя та оплата праці, погані та дорогі лікарські засоби також жахливе медичне обслуговування. Немоżliвість вільно пересуватись по території та вільно висловлюватись. Вважають можливість реінтеграції у статусі окремого особливого регіону та тільки шляхом перемовин.

Проаналізувавши перспективи та проблеми подальшого успішного розвитку ситуації, що склалася на сході України, можна сказати, що перспективою є вирішення на території Луганської області яка контролюється Україною соціальних, інфраструктурних, медичних, безпекових, правових, інформаційних (введення політики Української інформатизації та блокування Російської пропаганди), екологічних проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей", ст. 2043 (Верховна Рада України 16. 09. 2014 р.). Отримано з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1680-18>
2. Закон України "Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях", ст. 54 (Верховна Рада України 18. 01. 2018 р.).
3. Закон України "Про протимінну діяльність в Україні", ст. 39 (Верховна Рада України 25. 04. 2019 р.). Отримано з Про протимінну діяльність в Україні
4. *Міністерство Соціальної Політики України.* (2016). Отримано з Нормативна база: <https://www.msp.gov.ua/main/Normativna-baza.html>
5. Національна Рада України з питань телебачення і радіомовлення. (22. 03. 2014 р.). *Звіт Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.* Отримано з Офіційний веб-сайт Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення: https://www.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2017/03/Zvit_2014.pdf
6. Офіційне інтернет-представництво Президента України. (08. 10. 2015 р.). *Виступ Президента України на загальних дебатах 70-ї сесії ООН.* Отримано з Офіційне інтернет-представництво Президента України: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-na-zagalnih-debatah-70-yi-sesiyi-36057>

7. Проект Закону про протимінну діяльність в Україні. (08. 19. 2018 р.).
Отримано з ВРУ офіційний веб-портал:
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64626
8. *Україна не контролює територію* (03 2018 р.). Державна служба статистики України. Отримано з Веб-сайт Укрдержстат:
http://www.ukrstat.gov.ua/?fbclid=IwAR2L6elAVQ_GRAVIh0YJdJSls45kGf6kA7z_nNpVBXBl3WGHaw8lM6DfB4OA
9. Чисельність наявного населення України. (17. 01. 2017 р.). Отримано з Державна Служба Статистики України :
http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2017/zb_chnn_0117.pdf
10. Всеукраїнський перепис населення. (2001). *Загальна кількість наявного населення України*. Отримано з Всеукраїнський перепис населення:
<http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/estimated/>
11. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України, 164 (Міноборони України 23 03 2017 р.).
12. Бортник, Р. (2016). *Международный опыт реинтеграции территорий: модели для Украины*. Отримано з Веб-сайт УІАМП:
<https://uiamp.org.ua/mezhdunarodnyy-opyt-reintegracii-territoriy-modeli-dlya-ukrainy>
13. Горбулін, В. П. (2015). *Україна і Росія: дев'ятий вал чи Китайська стіна*. Київ: НІСД.
14. Горбулін, В. П. (2018). *Донбас і Крим: ціна повернення*. Київ: НІСД.
15. Детектор Медіа. (18 04. 2015 р.). *Про що мовчали новини в квітні 2015-го*.
Отримано з Detector media: <https://detector.media/shchodenni->

telenovini/article/165047/2015-05-18-pro-shcho-movchali-novini-v-kvitni-2015-go/

- 16.Європейська комісія. (2007). *BASQUE COUNTRY*. Отримано з Веб-сайт Європейської комісії: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/basque-country>
- 17.за заг. ред. В. П. Горбуліна, О. С. Власюка, Е. М. Лібанової, О. М. Ляшенко. (2015). *Донбас і Крим: ціна повернення*. Національний інститут стратегічних досліджень.
- 18.Іванюта, С. (20. 03. 2019 р.). *Актуальні екологічні і техногенні загрози в зоні військового конфлікту на сході України та шляхи їх подолання*. Отримано з Веб-сайт Національного Інституту Стратегічних Досліджень: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-03/IvaniutaSP.pdf>
- 19.Інститут масової інформації. (10. 04. 2015 р.). *Звіт з моніторингу журналістських стандартів*. Отримано з Веб-сайт Інституту масової інформації: <https://imi.org.ua/monitorings/zvit-z-monitoringu-jurnaliststskih-standartiv-berezen-2015-roku/>
- 20.Інститут масової інформації. (травень 2019 р.). *Барометр свободи слова*. Отримано з <https://imi.org.ua/monitoring-types/barometr-svobody-slova/>
- 21.Інститут масової інформації. (07. 03. 2019 р.). *Моніторинг дотримання професійних стандартів в інтернет-ЗМІ*. Отримано з <https://imi.org.ua/monitoring-types/doslidzhennya-profesijnyh-standartiv/>
- 22.Київський міжнародний інститут соціології. (2018). *Думки і погляди населення України стосовно методів опору інтервентам / окупантам*. Отримано з Веб-сайт КМІС: <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=news&id=547>

23. Котенко, А. О. (2017). Гібридна війна як форма сучасного міжнародного конфлікту. *Institute of International Relations periodic Journals*.
24. Міжнародний центр перспективних досліджень. (2018). *Моделі та ціна врегулювання конфлікту на Донбасі*. Отримано з Веб-сайт МЦПД: <http://icps.com.ua/nashi-proekty/analytika/modeli-ta-tsina-vrehulyuvannya-konfliktu-na-donbasi/>
25. Національна академія наук України. (2015). *Відродження Донбасу: оцінка соціально-економічних втрат і пріоритетні напрями державної політики*. Отримано з Веб-сайт НАН: http://iie.org.ua/wp-content/uploads/monografiyi/2015/2015_mono_Strategiya.pdf
26. Резнікова, О., & Дрьомов, С. (2015). Аналіз можливостей зміни статусу Донбасу: сценарій "відтинання". *Віче*, 8-10.
27. Шкляр, Л. Є. (2015). Нормандський формат: за і проти. Сценарії для України. *Ірбіс*, сс. 83-88.
28. Явір, В. А. (2017). Реінтеграція: до проблеми визначення, суті та позиціонування у політиці України. *Правова держава*, 64-57. Отримано з http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/PrDe_2017_28_53.pdf
29. Яковлєв, Є. О. (2016). *Сучасна активізація небезпечних змін геологічного середовища донбасу як фактор ускладнення його відновлення*. Отримано з Веб-сайт Національного Інституту Стратегічних Досліджень: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-03/Yakovlev.pdf>
30. Яценюк, А. (11. 12. 2014 р.). *Через російську військову агресію Україна втратила 20% економіки*. Отримано з Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/247809790>

- 31.Афанасьев, Г. Е. (1907). *История Ирландии*. Санкт-Петербург: Брокгауз-Ефрон.
- 32.Пономарева, Е. Г. (2011). Босния и Герцеговина: государство без государственности. *Вестник МГИМО*, сс. 64-76.
- 33.Bond, S. (2015). Hybrid war: a new paradigm for stability operations in failing states. *USAWC STRATEGY RESEARCH PROJECT*. Отримано з <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a468398.pdf>
- 34.Cane, P., & Conaghan, J. (1998). *Agreement reached in the multi-party negotiations*. Oxford University Press.
- 35.Clinton, B. (14. 11. 2009 р.). *Dayton Accords*. Отримано з Веб-сайт Encyclopedia Britannica: <https://www.britannica.com/event/Dayton-Accords>
- 36.European Union External Action. (01. 03. 2016 р.). *About the European External Action Service*. Отримано з An official website of the European Union: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/82/about-the-european-external-action-service-eeas_en_en
- 37.Geldenhuis, D. (2009). *Contested States in World Politics*.
- 38.Provincia autonoma di Bolzano. (січень 2008 р.). *Special statute for trentino-alto adige*. Отримано з Provincia autonoma di Bolzano: http://www.provinz.bz.it/downloads/autonomy_statute_eng.pdf
- 39.The World Bank. (2015). *Russia Monthly Economic Developments*. Отримано з <http://pubdocs.worldbank.org/en/14731442409287925/Russia-Monthly-Economic-Developments-September-2015-eng.pdf>
- 40.ОБСЕ. (05. 09. 2014 р.). *Протокол о результатах консультаций Трехсторонней контактной группы*. Отримано з Веб-сайт ОБСЕ: <https://www.osce.org/ru/home/123258?download=true>

- 41.ОБСЕ. (20. 09. 2016 р.). *Рамочное решение Трёхсторонней контактной группы о разведении сил и средств.* Отримано з Веб-сайт ОБСЕ: <https://www.osce.org/ru/cio/266271?download=true>
- 42.ОБСЕ. (липень-грудень 2018 р.). *Тематический отчет. Ограничения свободы передвижения и другие препятствия в выполнении мандата СММ.* Отримано з Веб-сайт ОБСЕ: <https://www.osce.org/ru/special-monitoring-mission-to-ukraine/412757?download=true>
- 43.ОБСЕ. (15 02 2015 р.). *Комплекс мер по выполнению минских соглашений.* Отримано з Веб-сайт ОБСЕ: <https://www.osce.org/ru/cio/140221?download=true>
- 44.ОБСЕ. (2016). *Департамент по противодействию транснациональным угрозам.* Отримано з Веб-сайт ОБСЕ: <https://www.osce.org/ru/node/419615?download=true>

ДОДАТКИ

Додаток 1

Експертне інтерв'ю

Мешканці підконтрольної Україні території:

Респондент А1

1. Город Бровары киевская обл.
2. Почти 5 лет назад, в июле 2019 будет 5 лет
3. В городе Луганск
4. Основной и самый пока не разрешимый вопрос для всех вынужденных переселенцев с оккупированной территории дон баса было и продолжает оставаться проблема с жильем вторым по важности это трудоустройство дело в том, что налаженный контакты связи наработанный авторитет был практически утрачен в связи с вынужденным переездом. На новом месте приходится начинать с нуля, даже если удастся найти работу то практически все заработанные деньги уходят на оплату съёмного жилья этот фактор еще раз подчеркивает то что было сказано в начале «самое главное проблема жилье» еще одним моментом которые осложняет решение вопроса трудоустройства это то что большая часть переехавших люди среднего и старшего возраста которое тяжело адаптируются в новых условиях имеют сложности с переобучением а некоторые работодатели вовсе не хотят брать людей возрастных предпочитая молодых и озадаченными бытовыми проблемами присущих переселенцам.
5. Да пользуемся компенсацией государства за аренду жилья, хотя она не покрывает тех финансов, которых я трачу на аренду квартиры это всего лишь 10%. Предоставляемые через социальные службы финансы составляет меньше 10% стоимости аренды жилья. Хотя я понимаю, что государство делает то что в его силах, исходят из экономических возможностей поэтому я осознаю, что в условиях войны тяжело предоставлять большие пакеты

соц. Поддержки. очень надеюсь, что со временем сумма помощи будет больше, а лучше всего будет решен вопрос льготного предоставления жилья для вынужденных переселенцев

6. Рано или поздно любая война заканчивается поэтому я верю, что она будет завершена другой вопрос- когда это произойдет. И на каких условиях то что сейчас предлагает агрессор, представляя это как компромисс для окончания войны является фактически капитуляцией со стороны Украины приняв эти условия, да, война будет завершена, наступит мир. Но буде тли существовать в таких условиях Украина как государство, а не формальным административным объединением (фактически) колонией под полным контролем РФ. Поэтому конкретно в данный момент времени, как бы мне это не было тяжело признавать война не может быть завершена украинцам за эти годы пришлось пережить много невзгод и бед, особенно терять близких и родных, особенно тем, кто вынужден был покинуть родные дома. причем это касается не только вынужденных переселенцев, но и тех, кто с оружием в руках защищал независимость Украины.
7. Сесть необходимо использовать комплекс мероприятий как на международной арене, так и внутри страны, внешняя политика должна быть направлена на продолжение и усиление давления на РФ как страну, которая развязала эту войну для этого необходимо продолжать работу консолидации международной поддержки Украины как в дипломатическом отношении, так и в экономическом. Последний фактор особенно болезненно для России. Я считаю, что под давление санкций экономика России будет нести дальнейшие потери. А это в свою очередь заставит руководство РФ идти на уступки и соглашаться на компромиссные решения будут в первую очередь выгодны Украине. Что касается внутренней политики то здесь два главных аспекта, первый: Наша страна должна продолжать работу по объединению и консолидации гражданского общества на основе национально-патриотических идей. Это касается и поддержки культуры, образования и гражданских инициатив. Второе: создание экономических условий для

улучшения благосостояния рядовых украинцев. Фактически необходимо создать своего рода «витрину» для оккупированных территорий, которая будет показывать рядовому гражданину, что в Украине комфортно жить в сравнение с теми территориями, которые в данный момент оккупированы РФ. Как и в первом и во втором случае необходимо вести постоянную информационную работу по разъяснению всех действий власти в том числе и в отношении непопулярных реформ, которые все равно все равно нужно будет проводить.

8. способствовать реинтеграции оккупированных территорий в первую очередь будет уровень и качество на прилегающих донецкой и луганской областей, находящихся под контролем Украины. К примеру, человек приезжающий за украинской пенсией из захваченного Луганска будет видеть хорошие дороги, качественные продукты, будет узнавать, что люди получают высокие зарплаты. Они имеют возможность спокойно путешествовать не только по Украине, но и по миру, а вернувшись обратно домой станет сравнивать с теми условиями закрытого общества в которых он вынужден жить, и они явно будут не в пользу оккупантов. К большому сожалению сейчас мало внимания уделяется мало внимания со стороны государства подконтрольной территории и это пока не способствует изменению отношению людей, которые живут на не подконтрольной территории. Параллельно нужно вести полномасштабную информационную работу, ориентированную на ту территорию, возможно осуществлять ее на русском языке. Фактически это будет контрпропаганда, той которая сейчас промывает головы наших сограждан, вынужденных жить в оккупированных городах Украины. И это необходимо было дело уже все эти 5 лет. Однако Практика показывает, что информационную войну Украина сейчас сильно проигрывает и чем дольше люди находятся под оккупацией, тем больше они поддаются той лживой агитации, которой наполнены эфиры телевизоров и газет, выпускаемых террористами и их российскими кураторами.

9. Как я уже сказал до этого война рано или поздно заканчивается и территории будут возвращены, но если после деокупации инфраструктурные проекты, дороги, мосты, благоустройства, развитие местного производства и подъем экономики могут быть относительно быстро реализованы, то борьба за головы одурманены российской пропагандой будет длительной возможно даже в течении нескольких поколений, пока люди, которые будут жить там не станут себя идентифицировать как граждан Украины. Конечно же хотелось бы вернуться, но в нынешних условиях даже если произойдет деокупация я не готов сразу вернуться в родной в Луганск. Дело в том, что кроме родных стен там есть еще и люди, которые все это время жили. Я неверен, что смогу общаться с теми соотечественниками, которые предали мою Украину.

Респондент А2

1. Чернигов
2. Осень 2014
3. Г. Антрацит, Луганская область
4. С того момента как я была вынуждена была переехать со своей семьей из родного антрацита нам пришлось жить на съёмных квартирах в виннице потом в Вышгороде киевской области, затем уже Чернигов и каждый раз причиной переезда был поиск жилья, которое мы могли сами оплачивать, по этой главной проблеме для всех переселенцев остается я считаю именно жилищный вопрос. Из-за наших постоянных переездов приходилось регулярно менять и работу что тоже только усугубляло и осложняло наше положение в экономическом и моральном плане. Каждый раз приходилось искать новую работу, а в таком случае всегда предлагается минимальная оплата так как очередном городе тебя никто не знает. Из-за переездов проблемы возникали с устройством детей в детский сад и школу нам местные власти пытались помогать, но мы переезжали не в начало учебного года, а устраивать детей в уже заполненные группы и классы было не

просто. К этому добавлялись и психологические сложности адаптации детей в новых коллективах. Нам и детям даже пришлось работать с профессиональным психологом потому-то все проблемы на нас навалились, превратились в один большой стресс, который самостоятельно преодолеть мы не могли.

5. Пользуемся, однако социальная помощь, которая формально направлена на то чтобы мы оплачивали съёмное жилье очень маленькая, ее нам не хватает. Первые годы после того как мы переехали очень нам помогали различные благотворительные организации и международные фонды. Это была поддержка и продуктовыми наборами, одеждой, материальная помощь, но к сожалению, спустя четыре года с момента начала войны все благотворительные фонды и международная помощь свернулась, как нам сказали в одной из организаций зарубежные доноры, что за четыре года, люди уже осели, нашли место работы и могу себя сами содержать и могут сами себя обеспечить. Хотя радикально за 4 года в нашей жизни ничего не поменялось. Говоря еще о государственной поддержке, у нас нет возможности воспользоваться субсидией. Арендуем жилье мы неофициально, поэтому, не смотря на то что у нас в семье маленький доход, у нас нет формального права оформить себе компенсацию за коммунальные услуги в виде субсидии.

6. Я считаю, что войну закончить можно, для этого необходимо чтобы пришли к соглашению главы государства и в первую очередь России. Должны быть выведены все войска и вся военная техника, которая была завезена РФ на оккупированную территорию, к слову в луганской области до начала войны не было ни одной воинской части, а это означает что все пушки, танки «грады», не украинские, а российские, вот пусть и забираю тих обратно к себе в великое государство. В таком случае нечем будет воевать. Война и закончится. А с украинской стороны в виде компромиссного решения и уступки может быть амнистия для тех, кто работа с оккупационной властью

и в ней соответственно, но не имел серьезных преступлений в виде убийств.

Проще говоря, будут оправданы те, у кого нет «на руках крови»

7. Я бы оказывала социальную помощь для тех, кто вынужден оставаться на той оккупированной территории. Параллельно увеличивая социальные стандарты для людей на подконтрольной Украине территории Донбасса. В таком случае даже самые ярые сторонники сепаратизма смогут увидеть на сколько качественней и лучше для человека Украине чем их «русский мир», параллельно необходимо улучшат, эффективность деятельность правоохранительных органов Украины, которые своими действиями будут показать, что в Украине не просто хорошо, но и безопасно жить.
8. Несмотря на то, что война должна быть закончена на мой взгляд не силовым методом все равно надо усиливать делать современной нашу армию это не даст противнику возможности диктовать условия с позиции силы оружия. Нападают на слабого, а не на сильного. С сильным врагом даже самый наглый хулиган вынужден считаться и действовать в итоге по его правилам.
9. Возвращение территории однозначно возможно, все будет завесить от того на каких условиях и какими методами это будет сделано. От этого и будет зависеть решение о возвращении меня и моей семьи в антрацит.

Респондент АЗ

1. Киев
2. Весной 2014 года
3. Луганск
4. На первом этапе после переезда был вынужден столкнуться с проблемой ведения бизнеса. У меня свое небольшое производства, которое я частично смог вывести и з Луганска. К сожалению, не было никаких льгот для тех кто захотел остаться украинским предпринимателем. По этой причине пришлось значительно сократить возможности моего предприятия и фактически начинать все с самого начала. Пришлось столкнуться с

сопротивлением с местными органами власти. В вопросе о выделении земли. Меня ставили в один и тот же ряд с теми бизнесменами, которые уже работают на данной территории, но разница между ними и мной есть свой дом, налаженные связи, а у меня лишь желание работать, платить налоги и часть сохраненного оборудования. И абсолютно нет времени ждать, а это самое ценное – время. В итоге я был вынужден разместить свое производство не в Киеве, а киевской области, что создало определенные логистические проблемы. В итоге на четвертый год нашего вынужденного переезда, практически вышел на объёмы довоенного производства, но это заслуга только моя и моей семьи, государство нам никакую помощь не оказало.

5. Как я уже сказал выше никаких льгот для бизнесменов переселенцев не предусмотрено. Что касается решения бытовых проблем то и тут льготами государства не пользуюсь, жилье я оплачиваю сам.
6. Если пытаться военным путем войны закончить нельзя, остается только сделать это путем переговоров. На мой взгляд, первым должно идти, не политические договоренности, а экономические. Необходимо снимать экономическую блокаду территории и разрешить свободное ведения бизнеса, для торговли и перемещения товаров. Уже сейчас необходимо готовить пакет законодательства и проектов, которые будут сразу же включены после освобождения территории, потому-то это даст возможность получить быстрый эффект в первую очередь в экономике в деокупированных районах.
7. Если бы у меня были бы соответствующие полномочия я бы уже сейчас начал создавать на подконтрольной территории луганской области так называемые свободные экономические зоны с целью привлечения, которые смогут создать приятный инвестиционный климат для ведения бизнеса, это даст возможность апробировать разные модели и варианты, исправить возможные ошибки, выявленные в ходе практики и сформировать четкие правила в подобных экономических условиях. За это время удастся изучить

все риски, которые могут проявляться со стороны нечистоплотных бизнесменов, в попытках уйти от налогов. Использовать свободную экономическую зону в личных целях. А после деокупации расширить свободную экономическую зону и на освобожденную территорию. К тому моменту уже будут все четко выписанные и отработанные механизмы и их не придется апробировать, а сразу включать в работу. Такой подход должен будет дать быстрый экономический эффект, который позитивно повлияет и на политическую ситуацию внутри декапированных районов.

8. Положительным эффектом от реинтеграции данных территорий сможет повлиять все еще существующий потенциал в тех регионах. Он может быть усилен за счет международной поддержки, которой обещана Украине. В виде помощи, инвестиций и технологий. При эффективном использовании всех возможностей. Через определенное время у Донбасса будет большая вероятность стать инновационным регионом во всех сферах и не только экономики.
9. Возвращение территорий – допустимо, при наличии консенсуса в первую очередь на дипломатическом уровне и желание руководства нашей страны поддержать инициативы возрождения Донбасса. В таком случае я готов однозначно вернуться в Луганск и создать второе производство в родном городе, но при одном условии если над родным городом будет развиваться украинский флаг.

Респондент А4

1. Харьков
2. Зимой 2015 года
3. Алчевск
4. Мне мало Внимания со стороны государства сильно. Единственное что нам предоставили это мизерную социальную помощь, которая не покрывает даже коммунальные услуги в квартире где мы вынуждены жить, снимая ее в

аренду. Государство практически самоустранилось от вопросов переселенцев. Жилищный вопрос не решается. Нам не предоставляют работу, которая могла бы обеспечить меня и мою большую семью. Год назад мы стали в очередь на жилье, но она практически не движется. Все это время нас спасали благотворительные организации, которые помогали переселенцам, но и они перестали нас поддерживать. По семейным обстоятельствам вынужден посещать Алчевск, чтобы навестить пожилых родителей, постоянно приходится проходить проверку на контрольно-пропускных пунктах в мороз и жару стоять в бесконечных очередях, чтобы перейти линию разграничения.

5. Как можно пользоваться тем чего не. Кроме материальной помощи, которые нужно каждые полгода проходить проверки и собирать кучу справок стоять в очереди в управлении социальной защиты. Больше ничего нам государство не дает. Я не понимаю почему Украина не использует международный опыт поддержки переселенцев как это было к примеру, в Грузии и были решены практически все сложные вопросы
6. Войну можно было бы давно закончить если бы было бы желание находить компромиссы. Это возможность потеряна с и сейчас, хотя чем больше идет время, тем сложнее это сделать. Необходимо предложить другой стороне свои вариант уступок, и я считаю, что в ответ тоже будут найдены компромиссные решения, не нужно забывать, что на той стороне тоже такие же граждан такие как мы все, которые хотят мира. От войны все устали. А это значит, что относительно быстро удастся договориться.
7. Если бы у меня были бы полномочия власти я бы повысил социальные стандарты (пенсии, соц. Выплаты). В первую очередь для переселенцев, а потом и для жителей оккупированных территорий. Это покажет людям, что о них заботятся считают их полноценными гражданами страны. Начал бы программу строительства социального жилья для переселенцев и всех, кто хочет все еще в Украину с тех территорий. На мой взгляд это покажет серьезной намерений руководства Украины в ее намерениях поддержать

жителей Донбасса независимо от того где они сейчас находятся. Параллельно сделал бы возможность полного бесплатного медицинского обслуживания (независимо от сложности лечения) так же как вынужденным переселенцам и тем, кто имеет украинский паспорт и хочет получать услуги охраны здоровья на территории нашей страны. С учетом того что мы вынуждены ездить на ту территории нужно сделать скидки на проезд железнодорожного транспорта. Мы это делаем не по своей воле, это вынужденная мера.

8. Способствовать реинтеграции может помочь снятие военного напряжения прекращение огня . Так же важным фактором станет упрощение перехода на линии разграничения и социальная поддержка людей, которые постоянно живут на территории «ЛНР», а после деокупации необходимо серьезное государственное финансирование, направленное на восстановление как жилых домов, дорог, промышленных объектов. А не преследование людей, которые жили на территории самопровозглашенной республики возможность проведения свободных выборов, в которых смогли бы принять участие все граждан, не учитывая их взгляды и мировоззрения.
9. Как я уже говорил раньше я допускаю возвращение территорий, и оно обязательно будет. Возможно главное условие высших эшелонах власти - договориться и чем быстрее это произойдет, тем быстрее я вернусь в свой родной дом. Я этого момента жду очень давно с момента переезда.

Респондент А5

1. Северодонецк
2. Осенью 2014
3. Г. Ровеньки
4. Больше всего мне не хватает как вынужденному переселенцу нахватает своего жилья, я прекрасно понимаю, что с тем уровнем доходов, который у

меня сейчас есть я самостоятельно его приобрести не смогу. Из этого видна и вторая проблема, отсутствие хорошо оплачиваемой работы.

5. Льготами во множественном числе не пользуюсь так как льгота всего одна — это небольшая материальная помощь на компенсацию, которая формально должна покрывать расходы на аренду жилья, но она настолько мала, что ее не хватает даже на оплату отопления. Других льгот я даже и не знаю и поэтому и не пользуюсь ими как таковыми.
6. Войну закончить можно всегда, самый быстрый это военный путь. Но какой ценой эта победа будет достигнута? И как человек живущий в прифронтовой зоне я считаю его нецелесообразным. Потому-что эхо войны в прямом и переносном смысле долетит и до нас как это уже было в 2014 и 2015 годах, когда снаряды градов долетали далеко вглубь от линий боевых действий, убивая мирных жителей. Остается только вариант переговоров. Это самый долгий путь и нелегкий одновременно, но иного варианта на данный момент я не вижу вообще.
7. Если допустить, что у меня сейчас есть полномочия решать такие сложные вопросы, я бы уже в данный момент начал бы работу по обустройству территорий, которые не оккупированы, а находятся, к счастью, под контролем Украины. Если нам необходимо присоединить те земли, то как минимум часть из населения, живущего в «республике» должны этого захотеть, однако сейчас я не вижу серьезных движений, чтобы превратить тот же Северодонецк в показательный город, своего рода «витрину» как временный областной центр символизировало бы Украину и ее благополучие, и достаток в целом. В первую очередь это касается дорог, их ужасное состояние не способствует, к сожалению, а наоборот отталкивает, а о каком экономическом росте можно вести речь если «артерии» экономики в виде разбитых трасс, только отпугивают потенциальных инвесторов. К этому добавляется и постоянное смена власти в регионе, отсутствие четкого курса на развитие региона. Нескончаемые ссоры и «разборки» непосредственно во власти самого Северодонецка. В определенных

моментах необходимо принимать волевые решения и наводить порядок, но этого к сожалению, сейчас в данный момент не делается, а надо бы.

8. Повторюсь, то что уже говорил, слабое внимание со стороны центральной власти к Украинской части луганской области должно быть изменено, главным приоритетом в вопросе дезинтеграции должно быть радикальное изменение ситуации параллельно необходимо четкая государственная информационная политика. Находясь в Украинском Северодонецке иногда легче поймать пропагандистки или российский канал на свой телевизор или радио чем украинский, это вопрос практически за пять лет оказался не решен. Про контент отечественных СМИ сложно что-то сказать позитивное, они не в состоянии противостоять качественной агрессивной пропаганде РФ и сепаратистов
9. Возвращение территорий возможно, но меня волнует больше, когда это произойдет и на каких условиях. Пока же я не вижу позитивной перспективы, хотя надежда все еще есть. И когда это случиться я обязательно вернусь в родной дом и родной город где родился, учился, женился, где находятся могилы моих родителей. Я все еще не теряю надежды.

Додаток 2

Експертне інтерв'ю

Мешканці непідконтрольної Україні території:

Респондент Б1

1. Луганск
2. Я идентифицирую себя скорее украинцем, чем россиянином, однако то положение вещей в Украине мне не очень нравится и те ценности которые навязываются обществу, в историческом контексте и в современности.
3. С одной стороны, неправильная политика экс президента Януковича в течении нескольких лет убеждал людей, что нужно идти в Европу и

вступать в ЕС, а потом радикально развернул на 180% градусов отказался от этой идеи, было ощущение того что нас обманули. Я была возмущена таким положением, но дальнейшие события на майдане, мне тоже не понравились силой свергать законную власть (какая бы она ни была) считаю неверным. На какой-то момент Украина ослабла и этим воспользовались те, кто хотел присоединения к РФ. А потом и сама Россия использовала своих сторонником для того чтобы создать тут непризнанную республику.

4. Я не была активной участницей ни проукраинских митингов ни пророссийских, в тот момент времени от меня ничего не зависело, меня вообще пугали любые радикальные перемены, особенно когда они вызваны вооруженными людьми и неважно под каким флагом они идут.
5. Конечно же я недоволюсь условиями жизни сегодня, нет нормальных продуктов, достойной работы, вынуждена трудиться за маленькую зарплату, не имея перспектив на ее повышение. В Украине конечно ситуация лучше, но мне некуда ехать, и я не хочу оставлять свой родной дом. В Украине меня никто не ждет.
6. Меня волнует постоянная угроза возобновления боевых действий таких, которых мы пережили в 2014 году. Маленькая зарплата не дает возможности нормально даже существовать, плохо медицинское обслуживание, очень дорогие лекарства и лечение. Постоянный страх за то, что за какое-то неправильное слово или действие проукраинских взглядов могут арестовать. Нет свободы слова.
7. Нет, я не получаю, но мои родители пенсионеры и они продолжают получать пенсию, за которой они вынуждены ездить на подконтрольной Украине территорию
8. Возможно возвращение территорий при условии принятия компромисса между противоборствующими сторонами.

9. Если бы я имела достаточно полномочий, то я считаю, что нужно садиться за стол переговоров и договариваться. Часть проблем можно было бы решить если «ЛНР» было бы предоставлен особый статус в составе Украины с правом самим определять дальнейшую свою судьбу.

Респондент Б2

1. Свердловск
2. Скорее Россиянина, у меня русские корни и я русский по национальности.
3. Причиной событий в 2014 году стало националистическая политика новой власти, которая пришла после майдана их нежелание услышать мнение востока Украины привело к конфронтации, переросшей в боевые действия. Переход Украины на федеральное устройство могло не допустить подобного сценария развития событий
4. Тогда бы я не поменял с того времени своей позиции я продолжаю утверждать, что Украина и Россия — это братские государства, однако в то время украинское меньшинство пыталось навязать нам свои националистические идеалы, поэтому одним спасением этой ситуации стало стать под российский флаг, что я тогда сделал и этой идеи по сей день придерживаюсь. Я не воевал и воевать не собираюсь, но активно поддерживал тех, кто с оружием решил отстоять тех, кто решил отстоять нашу позицию.
5. Я недоволен условиями жизни сегодня постоянная военная напряженность, которая остается на территории луганской области нам не дает нормально жить и развиваться. Отсюда и все последующие проблемы – маленькая зарплата, отсутствие работы, дорогие лекарства, формально бесплатно, но на деле очень дорогое лечение.
6. Меня волнует постоянная опасность начала военных действий. Это еще более осложнит наше сложнейшее положение. Постоянные террористические акты со стороны Украины у нас в республике.

7. Да, я получаю пенсию, которую честным трудом заработал в мирное украинское время из-за этого не постоянно приходится ездить через линию разграничения, а всю остальную помощь я получаю в республике.
8. Теоретически возможно, но практически я не представляю, как это может быть сделал.
9. Я бы снял экономическую блокаду со стороны Украины, возобновил бы социальные выплаты по месту жительства, а не так чтобы выезжать на территорию подконтрольную Украине. Провел бы выборы народных депутатов от нашей республики от нашей республики и это при том условии если мы будем входить в состав Украины, а если Россия официально признает нашу республику, а потом и включит в состав как это было с Крымом, то и реинтегрироваться не придётся

Респондент БЗ

1. Алчевск
2. Трудно сказать, но я точно знаю, что я славянин
3. Причиной событий в 2014 году стало нежелание одних политиков договориться, а других политиков заполучить всю власть в стране
4. Если бы у меня была материальная возможность, я бы в 2014 году уехал по дальше от России и Украины в том числе
5. Конечно же я недоволен, я хотел бы уехать от сюда подальше. Алчевский металлургический завод, на котором я работал потому мне и нет работы. Вынужден перебиваться временными заработками выезжая в Россию, где нас тоже считают людьми второго сорта.
6. Меня больше всего волнует война и постоянная опасность ее обострения, а если такая опасность существует, то люди с оружием постоянно будут представлять угрозу даже если говорят, что нас защищают. Беспокоюсь за своих родителей, которые не могут получить нормального лечения, беспокоюсь за своих детей, которые скоро

закончат школу, а дальше в республике им деться некуда, а надо продолжать учебу

7. Нет не получаю, и мои родители не получают, потому-то по состоянию здоровья не могут выезжать в Украину для получения и оформления пенсии
8. Возвращение возможно, но я не очень в это верю слишком много за эти пять лет произошло событий, бед, смертей, которые просто так не забудутся, а значит объединяться будет очень сложно или практически невозможно
9. Если бы имел достаточно полномочий, то убрал бы со всего Донбасса как русских, так и украинцев позвал бы сюда голубые каски, которые бы охраняли бы правопорядок и сделал бы из луганской области свободную экономическую зону, с минимальными налогами и открытыми границами. А это значит, что будет работа, нормальная зарплата, а когда дети накормлены, дети одеты, обуты и о политике не думается. Поэтому все уляжется так же быстро, как и вспыхнуло

Респондент Б4

1. Луганск
2. Украинец
3. Причиной стало сразу несколько факторов с одной стороны местная власть так называемых регионалов поняв что они теряют рычаги управления над страной но и над регионом после майдана инициировали так называемый народный протест в надежде на то, что будет после как оранжевой революции и центральная власть пойдет на уступки и не будет применять радикальных мер против бушующего Донбасса, но они хотели оставаться как минимум князьками и править дальше с другой стороны ситуацией воспользовались в РФ там давно планировали и считали эту территорию своей вотчиной и ощутив слабость украинской центральной власти и начали подогрывать

события которые произошли в Киеве в конце 2014 года. Параллельно я считаю виноватой украинское руководство так как они не проявили решительность в подавление сепаратистки выступлений, когда они только начали проявляться. Хотя такая возможность была

4. Как тогда, так и сейчас я поддерживаю Украину и хочу жить в этой стране к сожалению, у меня нет такой возможности, ибо я оторван от нее из-за определенных семейных обстоятельств, которые не позволили мне выехать
5. Нет, я точно не доволен это ситуацией что сложилась в моем родном крае. Мы до 2014 года жаловались на плохую жизнь, но сейчас она стала в разы хуже.
6. В первую очередь меня волнуют безопасность меня и мою семью. Я отвечаю на ваши вопросы и надеюсь, что они останутся анонимными, любое проявление лояльности к Украине жестоко преследуется вплоть до смерти, мы вынуждены молчать и надеяться, что когда-то мы вновь увидим украинский флаг, но к сожалению, чем дальше, тем больше я вижу, что сепаратисты укрепляются «окапываются» вместе со своими кураторами из РФ
7.
Я не получаю потому-то у меня нет еще пенсии и возраста соответствующего и нет инвалидности, а мои родители получают, но для этого мне приходится их регулярно водить в станицу луганскую для переоформления и подтверждения.
8. Я вэ то очень верю и надеюсь
9. Я понимаю это похоже на фантастику, но я попробую представить, что у меня были бы полномочия я бы, заставил уйти всех россиян с нашей земли вместе с их оружием и заплатить контрибуции и репарации за все что они тут натворили. А с украинской стороны не давал бы никаких амнистий, этим бандитам, которые поднимали триколоры в

Луганске. Максимум что предоставил бы это уйти со своими хозяевами, то сидеть в тюрьмах на большие сроки

Респондент Б5

1. Антрацит
2. Украинец, но русскоговорящий
3. Причиной стало желание России стало желание захватить наши земли
4. К сожалению, от меня ничего не зависело, что тогда, что сейчас я могу только сидеть и ждать, но если тогда я мог хоть высказывать в поддержку Украины, то теперь и такого права не имею
5. Наш город и в мирное время считался депрессивным и малоразвитым, а теперь эта ситуация еще больше осложнилась
6. Я очень опасюсь того, что в какой-то момент времени будет принято решение военным путем освобождать наш край в такой ситуации мы окажемся заложниками ситуации и это будет в прямом смысле смертельная опасность. Кроме этого меня волнует мало обеспеченность, отсутствие работы, у молодежи нет перспектив, они вынуждены уезжать кто в Украину, кто в Россию, город пустеет, тут только работа работать в Украине или тут в полиции. Хорошим будущим для своих детей я этого не назову.
7. Нет у меня никаких льгот, ни я ни моя семья на территории Украины не имеет и не получает
8. Возможно все. Но как это сделать я затрудняюсь сказать, те кто ощутил вкус власти не откажется от нее так легко и подчиняться украинским законам, а это значит, что они будут биться до последнего чтобы оставаться хозяевами на этой земле и в таком случае мы окажемся опять заложниками их жадности
9. Я бы пытался бы найти какое-то компромиссное решение, которое удовлетворило абсолютно всех, например, на какое-то время особый статус

освобожденных территорий, с экономическими и политическими льготами с использованием свободно русского языка как официального с возможностью не проводить радикальную декоммунизацию. Лично я не имею ничего против, но для многих — это важно. Пускай это будет уступка ради мира, а также предоставил бы амнистию тем, кто работал на сепаратистов, но будет согласен и впредь подчиниться украинским законам.